

มาตรการทางกฎหมายและการจัดทำ ฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติเพื่อการพิสูจน์หลักฐาน ทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา

The legal measures and establishment of a national DNA database for forensic evidence in criminal cases

วียะดา ธงภักดิ์*

Wiyada Thongpagde

สุพัตรา แผนวิจิต**

Supatra Phanwichit

วรรณวิภา เมืองงั่ว***

Wanwipa Muangtham

■ บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยทางนิติศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษา
กฎหมายการจัดเก็บดีเอ็นเอ อำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอ หลักเกณฑ์การจัดเก็บ
ดีเอ็นเอ และการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอในประเทศไทย ประเทศ
สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย (2) วิเคราะห์และ
เปรียบเทียบกฎหมายการจัดเก็บดีเอ็นเอ อำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอ หลักเกณฑ์
การจัดเก็บดีเอ็นเอ และการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอของประเทศไทย
ประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาชนจีน เปรียบเทียบกับ
ประเทศไทย และ (3) เสนอมาตรการทางกฎหมายและการจัดทำฐานข้อมูล
ดีเอ็นเอแห่งชาติเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา

* นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Master's Degree Student, Faculty of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Asst Prof., Faculty of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
Asst Prof., Faculty of Law, Sukhothai Thammathirat Open University

Received: 13 June 2024 Revised: 2 October 2024 Accepted: 8 October 2024

ผลการวิจัย (1) การศึกษากฎหมายการจัดเก็บดีเอ็นเอ อำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอ หลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอ และการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ พบว่า ประเทศอังกฤษบัญญัติกฎหมายเพื่อให้อำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอและกำหนดหลักเกณฑ์จำแนกตามฐานความผิดและวิธีการจัดเก็บตามหลักสิทธิมนุษยชน สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาให้อำนาจแต่ละมลรัฐตรากฎหมายขึ้นเอง โดยมีกฎหมายหลักบัญญัติรองรับการสืบค้นข้อมูลอย่างเป็นระบบ ในสาธารณรัฐประชาชนจีนจัดเก็บดีเอ็นเอโดยปราศจากกฎหมายแต่อาศัยอำนาจสั่งการจากรัฐบาลส่วนประเทศไทยจัดเก็บดีเอ็นเอตามหลักความยินยอมเท่านั้น (2) การวิเคราะห์และเปรียบเทียบกฎหมายการจัดเก็บดีเอ็นเอ อำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอ หลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอ และการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอพบว่า ประเทศอังกฤษได้มีการปรับเปลี่ยนกฎหมายให้บังคับจัดเก็บดีเอ็นเอได้เพื่อประโยชน์ของรัฐในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกามีกฎหมายและหน่วยงานเพื่อการเชื่อมโยงข้อมูล 3 ระดับ คือ ระดับท้องถิ่น ระดับมลรัฐ และระดับชาติ ส่วนสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถบังคับจัดเก็บดีเอ็นเอจากประชาชนตามนโยบายรัฐ โดยคำนึงถึงเป้าหมายในการจัดเก็บเป็นสำคัญ ขณะที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดที่สนับสนุนให้นานิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้อย่างเท่าเทียมกันทุกคดี และ (3) ข้อเสนอมาตรการทางกฎหมายและการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญามี 3 ประการ คือ

- (1) ด้านการให้อำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอนั้น ควรบัญญัติกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเทียบเท่ากับประโยชน์ของรัฐในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ และการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- (2) ด้านหลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอนั้น ควรขยายหลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอจากเนื้อตัวร่างกายให้มีความยืดหยุ่น หากมองว่าการจัดเก็บดีเอ็นเอจากเนื้อตัวร่างกายของบุคคลเพียงเล็กน้อยกระทบกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากกว่าประโยชน์ของรัฐ การกำหนดหลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเออย่างมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา และ
- (3) ด้านการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาตินั้น ควรบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับการสืบค้นและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: มาตรการทางกฎหมาย การจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ การพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คดีอาญา

■ Abstract

This study is a legal research that aims to (1) study the laws for DNA storage, DNA storage authority, DNA storage guidelines, and the DNA databases establishment in England, the United States, the People's Republic of China, and Thailand; (2) analyze and compare DNA storage laws, DNA storage authority, DNA storage guidelines and the preparation of DNA databases for England,

the United States, and the People's Republic of China in comparison with Thailand; and (3) propose legal measures and establishment of the national DNA database for forensic evidence in criminal cases.

The research results revealed that (1) the legislation in England has been enacted to authorize the storage of DNA. The classification and criteria are according to the offenses while storage methods depend on the principles of human rights, in terms of DNA storage laws, authority, guidelines, and the DNA database establishment. For the United States, each state has the authority to enact its laws. There are primary laws that systematically support the database searching. In the People's Republic of China, DNA is not legitimately stored by law, but through the state's authority. In Thailand, DNA is only stored based on consent. (2) In terms of analysis and comparison of DNA storage laws, authority, guidelines, and the establishment of DNA databases, the laws for DNA collection and storage in England have been changed into compulsory schemes for the state's benefit in maintaining the country's security. The United States has three levels of data linkage by laws and agencies: local level, state level, and national level. The People's Republic of China can compulsorily collect

DNA from citizens according to the state policy, taking into account the goals of collection. Alternatively, Thailand has the constitution of the Kingdom of Thailand as the highest law that supports the use of forensic science in the justice process, it can only apply equally in some cases. (3) Three proposals for legal measures and the establishment of a national DNA database for forensic evidence in criminal cases were introduced: (1) DNA storage authorization: laws should be enacted to protect individual rights and freedoms, equivalent to the state's interest in maintaining the country's security and effective law enforcement. (2) DNA storage criterion: criteria for storing DNA from individuals should be more flexible. If the small amount collection of DNA sample from a person's body is considered to be against the rights and freedoms of the person rather than the benefit of the state, the configuration of criteria for storing DNA will be with limitation to hinder the establishment of DNA database for forensic evidence in criminal cases. (3) National DNA database establishment: laws that support the systematic data searching and data linking should be implemented.

Keywords: legal measures, national DNA database, forensic evidence, criminal cases

1. บทนำ

สารพันธุกรรมหรือดีเอ็นเอ (Deoxyribonucleic acid หรือ DNA) คือ โครงสร้างพื้นฐานของสิ่งมีชีวิตที่สามารถถ่ายทอดไปยังรุ่นลูกหลานได้โดยมีตัวแปรจำนวนหนึ่งของดีเอ็นเอ ทำให้แต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดีเอ็นเอจึงสามารถนำมาพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลได้ ดังนั้น ในทางนิติวิทยาศาสตร์จึงนำดีเอ็นเอมาใช้เป็นหลักฐานพิสูจน์ผู้กระทำผิดที่ทั้งส่วนต่างๆ ของร่างกายของตนไว้ที่เกิดเหตุ เช่น เส้นผม กระดูก ฟัน น้ำลาย และเลือด เป็นต้น (Ploypailin Buntawatsak, 2015) ซึ่งตัวอย่างเลือดที่เก็บได้เพียงเล็กน้อยจากบุคคลหนึ่งก็สามารถบอกความสูงของบุคคลนั้นได้ โดยมีโอกาสคลาดเคลื่อนเพียง 5 เซนติเมตรเท่านั้นและยังสามารถบอกรูปร่างหน้าตาจนกระทั่งถึงสีลูกนัยน์ตา หรือแม้แต่สีผิวของบุคคลนั้นโดยมีความแม่นยำถึงร้อยละ 80

นอกจากนี้ยังสามารถบอกโรคทางพันธุกรรมของบุคคลนั้นได้อีกด้วย (Sabatini, 2022) นานาอารยประเทศจึงนำดีเอ็นเอมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเพื่อการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

ในประเทศอังกฤษมีการนำข้อมูลดีเอ็นเอมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมรุนแรงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1984 โดยอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ตำรวจร้องขอให้แพทย์นิติเวชจัดเก็บตัวอย่างเลือดสำหรับใช้ทดสอบดีเอ็นเอ โดยอาศัยความยินยอมจากผู้ถูกจัดเก็บตัวอย่าง ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยอมรับการนำดีเอ็นเอมาปรับใช้ในฐานะพยานหลักฐานในคดีเมื่อปี ค.ศ. 1988

ในคดี Frye v. United State และ Daubert v. Merrell Dow Pharmaceuticals, Inc. โดยได้เริ่มใช้ในศาลระดับสหพันธรัฐ (Federal courts) และนำมาใช้ในศาลระดับรัฐ (State courts) ในที่สุด และต่อมาในแต่ละรัฐก็ได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการนำดีเอ็นเอมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี (W. Webster Jr., 2000)

ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น เริ่มนำรูปแบบดีเอ็นเอมาใช้ในกระบวนการยุติธรรม โดยมี Genetics Laboratory of the Institute of Forensic Sciences เป็นหน่วยปฏิบัติการ วิเคราะห์ดีเอ็นเอแห่งแรกในประเทศจีน (Wipu Wimonset, 2020)

สำหรับในประเทศไทยมีการนำดีเอ็นเอมาใช้พิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาที่ปรากฏเป็นข่าวโด่งดังในคดีฆาตกรรมเจนจิราที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2541 โดยนำมาใช้ในการพิสูจน์เอกลักษณ์บุคคลจากชิ้นเนื้อที่พบในบ่อเกรอะและกะโหลกศีรษะที่พบในแม่น้ำบางปะกงเพื่อพิสูจน์ได้ว่าผู้ตายเป็นใคร จนสามารถเชื่อมโยงพยานหลักฐานไปยังฆาตกรได้ (Wariya Thongpagde, 2022)

ทั้งนี้ มีกฎหมายให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการจัดเก็บดีเอ็นเอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 131/1 ที่บัญญัติว่า “...ในกรณีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปี หากการตรวจพิสูจน์ตามวรรคหนึ่งจำเป็นต้องตรวจเก็บตัวอย่างเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง เส้นผมหรือขน น้ำลาย ปัสสาวะ อุจจาระ สารคัดหลั่ง ดีเอ็นเอ หรือส่วนประกอบของร่างกายจากผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ให้พนักงาน

สอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจให้แพทย์นิติเวชหรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการตรวจดังกล่าวได้ แต่ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็นและสมควรโดยใช้วิธีการที่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดน้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ทั้งจะต้องไม่เป็นอันตรายต่อร่างกายหรืออนามัยของบุคคลนั้น และผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอม หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้เสียหายหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี”

อย่างไรก็ตาม แม้การพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญาของไทยมีกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนสามารถตรวจเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายผู้ต้องหาได้โดยอาศัยความยินยอมซึ่งอยู่ภายใต้หลักสิทธิมนุษยชน ทำให้ที่ผ่านมาการตรวจดีเอ็นเอถูกนำมาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญาของประเทศไทยมากขึ้น แต่ในทางปฏิบัติมักเกิดปัญหาในการไม่สามารถนำตัวผู้ต้องสงสัยมาตรวจเก็บดีเอ็นเอได้เนื่องจากที่มีพฤติการณ์หลบหนี เช่น คดีสองนักท่องเที่ยวยาวอังกฤษถูกฆาตกรรมที่เกาะเต่าอุปสรรคในการสืบสวนสอบสวนคดี คือ การต้องนำตัวผู้ต้องสงสัยมาตรวจเก็บดีเอ็นเอให้ตรงตามหลักนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งบางส่วนได้เดินทางออกจากเกาะเต่าไปแล้ว แม้ตำรวจไม่ตัดประเด็นคนในพื้นที่อาจมีส่วนรู้เห็นกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Thai PBS, 2022)

นอกจากนี้ ในการนำดีเอ็นเอมาใช้พิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา พบว่าพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องพิจารณานำการตรวจดีเอ็นเอมาใช้กันเฉพาะบางคดีเท่านั้น เนื่องจากการตรวจดีเอ็นเอมีค่าใช้จ่ายสูง มีขั้นตอนยุ่งยาก และต้องรอผลการตรวจจากห้องปฏิบัติการเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการตรวจเก็บดีเอ็นเอซึ่งต้องอาศัยความยินยอมของผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิด ประกอบกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติยังขาดข้อมูลประวัติอาชญากรในลักษณะฐานข้อมูลดีเอ็นเออย่างจริงจังเมื่อเทียบกับการเก็บฐานข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือ (Criminal Records Division, 2022) ทำให้พนักงานสอบสวนนำพยานหลักฐานจากลายพิมพ์นิ้วมือมาใช้มากกว่า เพราะสามารถเข้าถึงข้อมูลประวัติอาชญากรจากลายพิมพ์นิ้วมือได้สะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งมีระบบที่รองรับการเชื่อมโยงและบูรณาการด้านข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือกับหน่วยงานอื่นได้อีกด้วย เช่น สำนักทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย ฯลฯ

ในการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คดีอาญา การตรวจเทียบดีเอ็นเอที่พบในที่เกิดเหตุกับตัวผู้ต้องหามีรายละเอียดและความแม่นยำสูงกว่าเมื่อเทียบกับการตรวจลายพิมพ์นิ้วมือเนื่องจากลายพิมพ์นิ้วมือที่พบในที่เกิดเหตุส่วนใหญ่มักเป็นลายพิมพ์นิ้วมือแฝงที่ยากต่อการจัดเก็บให้มีรายละเอียดที่ครบถ้วน ทั้งต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์เทียบลายพิมพ์นิ้วมือกับตัวผู้ต้องหาเพื่อหาข้อสรุป ในขณะที่การจัดเก็บดีเอ็นเอในที่เกิดเหตุทำได้ง่ายกว่า เช่น เส้นผม

เส้นขน สารคัดหลั่ง เลือด ฯลฯ ทำให้มีโอกาสผิดพลาดน้อยมากหรือไม่มีโอกาสผิดพลาดเลย แต่ปัจจุบันการตรวจพิสูจน์เทียบดีเอ็นเอในประเทศไทยมีลักษณะการจัดเก็บแบบเฉพาะแต่ละคดี (case by case) ไม่มีการจัดเก็บเป็นฐานข้อมูล สำหรับสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจนั้นดำเนินการจัดเก็บดีเอ็นเอภายใต้หลักความยินยอมทั้งหมด แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าเป็นความยินยอมให้จัดเก็บเท่านั้น ไม่ปรากฏโดยชัดแจ้งว่าอนุญาตให้จัดเก็บเข้าสู่ฐานข้อมูลของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด ทั้งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องก็ไม่มีหน้าที่แจ้งให้บุคคลนั้นทราบว่ามีข้อมูลดีเอ็นเอของตนจะต้องถูกจัดเก็บในฐานข้อมูล (Salisa Promakrit, 2022) จึงเห็นได้ว่าในประเทศไทยยังขาดการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเออย่างจริงจังและเป็นระบบในลักษณะประวัติอาชญากรหรือฐานข้อมูล ทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลดีเอ็นเอมาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต่างจากนานาอารยประเทศที่มีมาตรการทางกฎหมายหรือหลักเกณฑ์รองรับการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ

ประเทศอังกฤษมีกฎหมายรองรับการนำข้อมูลดีเอ็นเอมาใช้ในการกระบวนการยุติธรรมอาญาถึง 7 ฉบับ อาทิ กฎหมาย Criminal Justice and Public Order Act 1994 (CJPOA) กำหนดให้มีการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ (National DNA Database: NDNAD) จัดตั้งเมื่อ ค.ศ. 1995 และกำหนดหลักเกณฑ์ในการรวบรวมตัวอย่างเนื้อเยื่อ (Wipu Wimonset, 2020)

ส่วนในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการนำดีเอ็นเอมาใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีจำนวน 3 ฉบับ โดยได้มีการพัฒนาฐานข้อมูลดีเอ็นเอของตนเอง

โดยใน 49 รัฐ มีการจัดเก็บรูปแบบดีเอ็นเอในคดีอุกฉกรรจ์ทุกประเภท สำหรับสาธารณรัฐประชาชนจีนมีการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอโดยกระทรวงความมั่นคงสาธารณะของจีน (Ministry of Public Security) ชื่อว่า “Forensic Science DNA Database System” หรือเป็นที่รู้จักในนาม “National Public Security Agencies DNA Database Application System” ในปี ค.ศ. 2004 โดยไม่มีการออกกฎหมายรองรับการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ แต่มีการจัดเก็บในรูปแบบดัชนีข้อมูล อาทิ ดัชนีข้อมูลจากที่เกิดเหตุ (Crime Scene Index) ดัชนีข้อมูลผู้กระทำความผิด (Convicted Offender Index) เป็นต้น ในช่วงต้นปี ค.ศ. 2017 รัฐบาลของสาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการปรับปรุงแก้ไขร่างกฎหมาย Public Security Administrative Punishments Law โดยกำหนดให้เพิ่มอำนาจของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเก็บวัตถุทางชีวภาพรวมถึงตัวอย่างเลือดของเหยื่อและผู้กระทำความผิดในคดีเล็กน้อย และได้วางมาตรฐานเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลให้เทียบเท่ากับ International Covenant on Civil and Political Rights อีกด้วย (Wipu Wimonset, 2020)

จากเหตุผลข้างต้น จึงเห็นได้ว่าการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอในระดับนานาอารยประเทศมีมานานแล้วนับตั้งแต่ฐานข้อมูลในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถเปรียบเทียบโปรไฟล์ดีเอ็นเอระหว่างห้องปฏิบัติการในแต่ละระดับแบบบูรณาการโดยมีกฎหมายและหลักเกณฑ์รองรับการจัดเก็บอีกด้วย ย่อมแสดงให้เห็นว่าในต่างประเทศได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือสาธารณรัฐประชาชนจีนต่างเห็นความสำคัญ

ในการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเออย่างจริงจัง หรือแม้แต่ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปก็ยังเห็นว่าฐานข้อมูลดีเอ็นเอเป็นเครื่องมือในการช่วยคลี่คลายคดีอาญาเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ อีกทั้งยังช่วยปกป้องผู้บริสุทธิ์ในคดีด้วย (Ratchanee Taeng-on, 2019) ขณะที่ในประเทศไทยยังมิได้จำแนกอำนาจจัดเก็บตามลักษณะความยากง่ายหรือวิธีการจัดเก็บตามหลักทางวิทยาศาสตร์ ทั้งยังขาดหลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอตามหลักสิทธิมนุษยชน รวมถึงยังขาดความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพื่อการสืบค้นดีเอ็นเอจากฐานข้อมูล อันสะท้อนถึงปัญหาการขาดกฎหมายและฐานข้อมูลในการจัดเก็บดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาของประเทศไทยซึ่งมีประเด็นพิจารณา 3 ประการดังนี้

ประการที่หนึ่ง คือ ปัญหาการให้อำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอตามเงื่อนไขด้านบุคคลและวิธีการจัดเก็บ

แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวน มีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้แต่ไม่สามารถบังคับจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้กระทำความผิดได้ จะกระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความยินยอม ซึ่งปัญหานี้ประเทศอังกฤษได้ใช้วิธีจำแนกการจัดเก็บดีเอ็นเอไว้ 2 ลักษณะ คือ แบบรูดิ้ว และไม่รูดิ้วเข้าไปในร่างกาย ซึ่งการจัดเก็บแบบไม่รูดิ้วเข้าไปในร่างกายไม่จำเป็นต้องให้แพทย์นิติเวชหรือผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่สามารถจัดเก็บได้ อาทิ การตรวจเก็บเนื้อเยื่อจากช่องปาก (Buccal swap) ถือเป็นการจัดเก็บจาก

ส่วนประกอบของร่างกายประเภท Non-intimate sample ซึ่งเป็นวิธีการที่ได้รับความยอมรับและไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือเป็นอันตราย และในกรณีที่ไม่ให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุสมควร เจ้าพนักงานก็ใช้กำลังบังคับตามสมควร และเท่าที่จำเป็นได้และกฎหมายก็ให้อำนาจกักตัวผู้นั้นไว้ได้จนกว่าการจัดเก็บจะเสร็จสิ้น (Salisa Promakrit, 2022) การขาดกฎหมายให้อำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอตามเงื่อนไขหรือวิธีการจัดเก็บดีเอ็นเอทางวิทยาศาสตร์หรือการมิได้จำแนกอำนาจของบุคคลผู้จัดเก็บตามเงื่อนไขด้านบุคคลที่ถูกจัดเก็บหรือวิธีการจัดเก็บดีเอ็นเอที่ได้รับการยอมรับ จึงเป็นอุปสรรคต่อการนำนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญาสำหรับประเทศไทย

ประการที่สอง คือ ปัญหาข้อจำกัดด้านหลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอตามหลักสิทธิมนุษยชน

เนื่องจากหลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูลเพื่อการพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญามีประเด็นพิจารณาหลายประการ อาทิ ฐานความผิดที่จัดเก็บ บุคคลที่ถูกจัดเก็บ ตลอดจนเงื่อนไขในการจัดเก็บ โดยมีปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากการจัดเก็บดีเอ็นเอจากเนื้อตัวร่างกายย่อมกระทบถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในประเทศอังกฤษได้นำหลักความยินยอมมาใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดเก็บดีเอ็นเอ เช่น ในกรณีการจัดเก็บจากบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้กระทำความผิด แต่มีความเกี่ยวข้องกับคดีก็มีการกำหนดเงื่อนไขว่าบุคคลนั้นต้องให้ความยินยอมอย่างชัดแจ้ง (Appropriate consent) และเป็นลายลักษณ์อักษร (In writing) เท่านั้น แต่หากเป็นการเก็บ

ดีเอ็นเอบางกรณี เช่น จากผู้กระทำความผิดตามกฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติรองรับให้สามารถจัดเก็บได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ขณะที่ประเทศไทยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 มิได้บัญญัติจำแนกประเภทของบุคคลที่ถูกจัดเก็บไว้เป็นการเฉพาะ เพียงแต่บัญญัติแบบกว้างๆ ว่า “...หากผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายกระทำการป้องกันขัดขวางมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ความยินยอมโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไปตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้เสียหายหรือผู้เสียหายนั้นแล้วแต่กรณี” นอกจากนี้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนยังต้องพิจารณาในเรื่องระยะเวลาการจัดเก็บ และสิทธิในการขอลายเอกสารด้วย แม้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (personal data protection act b.e. 2562: PDPA Thailand) ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการให้สิทธิ์กับเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นการสร้างมาตรฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลให้ปลอดภัย และนำไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ตามคำยินยอมที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอนุญาตเท่านั้น แต่ในกรณีที่เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลดีเอ็นเอส่วนบุคคลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรม ประเทศไทยก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกระทำการควบคุม และยังไม่ได้จัดให้มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้ประเทศไทยขาดทั้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่และหลักเกณฑ์ในการรวบรวมข้อมูลดีเอ็นเอเข้าสู่ฐานข้อมูลเพื่อ

นำมาใช้ประโยชน์ในการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาได้ซึ่งต่างจากนานาชาติรายประเทศ

ประการที่สาม คือ ปัญหาการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา

ประเทศอังกฤษมีกฎหมายให้จัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอโดยให้บันทึกตัวอย่างดีเอ็นเอจากผู้กระทำความผิดละเมิดโดยให้มีการจัดเก็บอย่างไม่มีกำหนด และให้บันทึกดีเอ็นเอของผู้บริสุทธิ์ที่สามารถลบข้อมูลได้ก็ต่อเมื่อได้ข้อสรุปจากการสอบสวน ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีกฎหมายกำหนดรายละเอียดขั้นตอนทั้งการจัดเก็บดีเอ็นเอและการลบล้าง โดยดีเอ็นเอและข้อมูลที่ถูกบันทึกไว้จะถูกนำออกจากระบบเมื่อปรากฏว่าบุคคลนั้นไม่ได้กระทำความผิด ในส่วนของการเข้าถึงข้อมูลจะมีการกำกับดูแลโดยรัฐบาลกลาง (Federal Law) โดยในแต่ละรัฐที่เข้าร่วมจะต้องลงนาม MOU กับห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ของสำนักงานสืบสวนกลางแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (FBI) เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกันและต้องถือปฏิบัติตาม Federal DNA Identification Act เป็นหลัก (Wipuwimonset, 2020) ในสาธารณรัฐประชาชนจีนแม้ไม่มีกฎหมายให้จัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ แต่สามารถเก็บดีเอ็นเอของประชากรสู่ฐานข้อมูลเพื่อใช้สืบหาอาชญากรอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันสาธารณรัฐประชาชนจีนมีข้อมูลดีเอ็นเอมากกว่า 54 ล้านราย และมีเป้าหมายในการจัดเก็บข้อมูลเพิ่มมากขึ้น ส่วนในประเทศไทยยังขาดกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่จัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูล เพื่อสืบค้นและสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ

ฐานข้อมูลดีเอ็นเอมีหลายหน่วยงาน ยังขาดหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่กำกับดูแลและเป็นศูนย์กลางข้อมูล

จากการศึกษางานวิจัยเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล: ศึกษากรณีการจัดเก็บพยานหลักฐานดีเอ็นเอ พบว่า กฎหมายไทยในปัจจุบันไม่ได้ให้อำนาจรัฐในการจัดเก็บพยานหลักฐานดีเอ็นเอจากผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่มีอำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายผู้กระทำในคดีไม่ร้ายแรงและการจัดเก็บดีเอ็นเอจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้กระทำความผิดในทุกกรณี แม้จะเป็นการจัดเก็บโดยไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับบาดเจ็บ เช่น การใช้สำลีก้านเช็ดเนื้อเยื่อจากข้างแก้มก็ตาม จึงสมควรแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล

จากงานวิจัยเรื่องการจัดเก็บดีเอ็นเอเพื่อนำเข้าสู่ฐานข้อมูล: ศึกษาประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน (Silisa Brahmakrit, 2020) พบว่า ในปัจจุบันกฎหมายไทยเกี่ยวกับการจัดเก็บดีเอ็นเอ (DNA) โดยเจ้าพนักงานบัญญัติไว้เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเท่านั้น ยังไม่มีกฎหมายให้อำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอเพื่อนำเข้าสู่ฐานข้อมูล ทั้งยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับฐานข้อมูลดีเอ็นเอเป็นการเฉพาะ ความยินยอมจึงเป็นวิธีการเดียวที่ทำให้เจ้าพนักงานได้มาซึ่งตัวอย่างดีเอ็นเอจากบุคคลไม่ว่าบุคคลนั้นจะเกี่ยวข้องกับคดีหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น จึงเสนอแนะให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการจัดเก็บดีเอ็นเอเพื่อนำเข้าสู่ฐานข้อมูล การจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอระดับประเทศจำเป็นต้องมีกฎหมายรองรับการ

ดำเนินงาน เนื่องจาก ดีเอ็นเอมีบทบาทสำคัญในการกำหนดลักษณะทางดีเอ็นเอของบุคคล นอกจากนี้งานวิจัยเรื่องมาตรการทางกฎหมายในการพัฒนาฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติและสิทธิความเป็นส่วนตัว: แนวทางในการตรากฎหมายเพื่อบังคับใช้ในประเทศไทย ยังพบว่ากฎหมายไทยยังไม่มีมาตรการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลในการจัดเก็บดีเอ็นเอ และไม่มีกฎหมายคุ้มครองการจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอระดับชาติ ปัญหาด้านการบัญญัติและการบังคับใช้กฎหมายยังไม่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีกฎหมายรับรองการจัดเก็บดีเอ็นเอในระบบฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ โดยงานวิจัยเรื่องฐานข้อมูลดีเอ็นเอและความจำเป็นในการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอในประเทศไทย (Wipu Wimonset, 2020) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การจัดเก็บข้อมูลสำคัญต่างๆ โดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นข้อมูลเฉพาะของบุคคล จำเป็นต้องมีกฎหมายให้ฐานอำนาจสำหรับยึดเป็นข้อบังคับในการปฏิบัติ เพราะหากไม่มีกฎหมายรองรับจะถือเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลได้ ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงศึกษามาตรการทางกฎหมายและการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอในประเทศไทย อังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาชนจีนในการวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับประเทศไทย เพื่อเสนอมาตรการทางกฎหมายและการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญาสำหรับประเทศไทยต่อไป

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษากฎหมายการจัดเก็บดีเอ็นเอ อำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอ หลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอ และการจัดทำฐานข้อมูล

ดีเอ็นเอในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา
สาธารณรัฐประชาชนจีน และประเทศไทย

1.1.2 เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบ
กฎหมายการจัดเก็บดีเอ็นเอ อำนาจการจัดเก็บ
ดีเอ็นเอ หลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอ
และการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอของประเทศ
อังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐ
ประชาชนจีนเปรียบเทียบกับประเทศไทย

1.1.3 เพื่อเสนอมาตรการทางกฎหมาย
และการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ
เพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์
คดีอาญา

1.2 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1.2.1 สารดีเอ็นเอหรือดีเอ็นเอ
(Deoxyribonucleic acid หรือ DNA) เป็นกรด
นิวคลีอิกที่มีคำสั่งดีเอ็นเอซึ่งถูกใช้ในพัฒนาการ
และการทำหน้าที่ของสิ่งมีชีวิตทุกชนิดเท่าที่ทราบ
(ยกเว้นอาร์เอ็นเอไวรัส) ส่วนของดีเอ็นเอ
ซึ่งบรรจุข้อมูลดีเอ็นเอนี้เรียกว่า ยีน ทำนอง
เดียวกัน ลำดับดีเอ็นเออื่น ๆ มีความมุ่งหมาย
ด้านโครงสร้างหรือเกี่ยวข้องกับการควบคุม
การใช้ข้อมูลดีเอ็นเอ

1.2.2 มาตรการทางกฎหมาย
(The Legal measures) หมายถึง กฎหมาย
ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอ
และการกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บดีเอ็นเอ
เพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์
คดีอาญา

1.2.3 ฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ
(National DNA database) หมายถึง การจัดทำ
และเข้าถึงข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลโดยเจ้าหน้าที่
มีอำนาจตามกฎหมายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์
จากระบบคอมพิวเตอร์ ในกรณีที่มีฐานข้อมูล

มีความซับซ้อนมากขึ้นมักจะได้รับการพัฒนา
โดยใช้เทคนิคการออกแบบและการสร้าง
แบบจำลองที่เป็นทางการในระดับประเทศ

1.2.4 การพิสูจน์หลักฐานทาง
นิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา (Forensic Science
in Criminal Cases) หมายถึง การนำข้อมูล
ดีเอ็นเอของผู้ต้องหาที่สงสัยว่ากระทำความผิด
อาญามาตรวจเปรียบเทียบกับข้อมูลดีเอ็นเอ
ที่เก็บได้ในสถานที่เกิดเหตุด้วยวิธีการทาง
นิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิด
ของผู้ต้องหาจากการกระทำความผิดนั้น

1.3 ระเบียบวิธีการวิจัย

เป็นการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal
Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Research) และวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary
Research) ด้วยการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย
อำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอ หลักเกณฑ์การจัดเก็บ
ดีเอ็นเอ และการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอของ
ประเทศไทย กับประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา
และสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยค้นคว้าจาก
บทความวิชาการ วารสาร เอกสารวิชาการ
งานวิจัย และคดีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการ
จัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดการพิสูจน์หลักฐานทาง นิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา

การสืบสวนสอบสวนและการเก็บรวบรวม
พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เป็นขั้นตอน
การดำเนินงานที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม
ทางอาญาในชั้นก่อนพิจารณา กล่าวคือ เมื่อมี
การมาตการเกิดขึ้น และมีการนำคดีเข้าสู่

กระบวนการยุติธรรมโดยการร้องทุกข์ กล่าวโทษ หรือโดยตำรวจทราบเอง ทั้งนี้ วิธีที่ใช้ในการ ดำเนินการสืบสวนสอบสวนได้มีการพัฒนา ก้าวหน้ามาเป็นลำดับตามความเจริญของสังคม จากกระบวนการสอบสวนแบบทรมานผู้ต้องหา ให้รับสารภาพมาเป็นการสอบสวนโดยวิธีการ สมัยใหม่ คือ การใช้พยานหลักฐาน เช่น พยานบุคคล พยานวัตถุ และพยานเอกสาร ประกอบข้อเท็จจริงเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือ ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา โดยเฉพาะ อย่างยิ่งในคดีฆาตกรรมที่มักเกิดในที่สาธารณะ ลับตาคนทำให้ขาดประจักษ์พยาน จึงจำเป็นต้อง อาศัยนิติวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์หลักฐาน เชื่อมโยงยืนยันผู้กระทำความผิด

2.2 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนจากการจัดเก็บดีเอ็นเอ

จอห์น ล็อก (John Locke, ค.ศ. 1632-1704) นักคิดชาวอังกฤษ กล่าวถึงการใช้อำนาจของรัฐว่า “มนุษย์ย่อมมีสิทธิต่อชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน โดยรัฐจะเข้ามารบกวนโดยอำเภอใจไม่ได้” กล่าวคือ ประชาชนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครอง จากการล่วงล้ำสิทธิในทางกายภาพที่เกิดแก่ ร่างกายซึ่งเป็นสิทธิในเชิงรับและสิทธิเรียกร้อง ในเชิงรุกที่จะเรียกร้องต่อรัฐไม่ให้กระทำการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และประชาชน มีสิทธิในความเป็นส่วนตัวที่จะตัดสินใจไปจนถึง ควบคุมร่างกายของตนเองโดยรัฐไม่อาจ กระทำการแทรกแซงใดๆ สิทธิและเสรีภาพ ในชีวิตและร่างกายมีความหมายครอบคลุมถึง

2.2.1 ชีวิตร่างกายที่เป็นส่วนของสรีระ ทั้งหมดของมนุษย์ ตลอดทั้งเส้นผม เล็บ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ การเข้าจับกุมบุคคลผู้กระทำความผิด แม้เป็นการปราบปรามอาชญากรรมแต่ก็เป็น

การกระทำให้หยุดการเคลื่อนไหวในร่างกาย ซึ่งเป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพในร่างกาย ของบุคคลตลอดจนการเก็บเส้นผมของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาเพื่อตรวจพิสูจน์ด้วยวิธีการ ทางวิทยาศาสตร์ก็เป็นการกระทำที่กระทบต่อ สิทธิในเนื้อตัวร่างกายของบุคคลโดยตรงด้วย

2.2.2 ชีวิตร่างกายรวมถึงสิ่งที่อยู่ ภายนอกสรีระร่างกายด้วย เช่น เสื้อผ้าที่กำลัง สวมใส่ การค้นเข้าไปในกระเป๋าเสื้อผ้าหรือกางเกง เป็นต้น ดังนั้น การตรวจค้นร่างกายสิ่งของ ในตัวบุคคลจึงถือเป็นการตรวจค้นร่างกาย อย่างหนึ่ง

2.2.3 ชีวิตและร่างกายนั้น ย่อมรวมถึง สิ่งที่อยู่ภายในร่างกายของบุคคลด้วย เช่น เลือด ปัสสาวะ เนื้อเยื่อจากส่วนต่างๆ ของร่างกาย เป็นต้น ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจตาม กฎหมายในการนำเลือดหรือสิ่งส่งตรวจจากร่างกายของผู้ต้องหาไปตรวจลายพิมพ์ดีเอ็นเอ เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญา ย่อมถือว่าเป็น การกระทำที่รัฐใช้อำนาจแทรกแซงอันเป็น การกระทบต่อสิทธิในชีวิตและร่างกายของ บุคคลด้วย

โดยสิทธิเสรีภาพของประชาชนย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญของประเทศนั้นๆ แต่ปัญหาที่ได้มีการโต้แย้ง คือ ประเด็นเรื่อง การเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายของผู้ต้องหา และเรื่องความยินยอมของบุคคล หากไม่ยินยอม ให้รัฐตรวจร่างกายจะผิดกฎหมายหรือไม่ และรัฐสามารถบังคับตรวจดีเอ็นเอจากร่างกาย จะเป็นการละเมิดต่อสิทธิในร่างกายและชีวิต ได้หรือไม่ เหล่านี้ หลักเกณฑ์ทางกฎหมายของ แต่ละประเทศยังแตกต่างกัน (Ratchanee Taeng-on, 2016)

สำหรับบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนหรือสิทธิเสรีภาพของประชาชนชาวไทย ในปัจจุบันนั้น ได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายสูงสุดซึ่งก็คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้หลายมาตรา อาทิ ในหมวด 3 มาตรา 25 ถึงมาตรา 49 ซึ่งเป็นหมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย โดยมีบทบัญญัติสำคัญที่เกี่ยวข้อง คือ มาตรา 4 มาตรา 27 และมาตรา 28 (Silisa Brahmakrit, 2022) นอกจากนี้ การคุ้มครองความเป็นส่วนของบุคคลตามกฎหมายไทย ที่เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บดีเอ็นเอยังได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA Thailand) คือ มาตรา 4 (2) และมาตรา 26

2.3 แนวคิดการควบคุมอาชญากรรมและความชอบด้วยกฎหมาย

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Model) และทฤษฎีความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย (Due Process Model) นั้น แม้จะมีขึ้นมาเพื่อให้สังคมนั้นอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและมีความปลอดภัยจากอาชญากรรมก็ตาม แต่มีความแตกต่างกันในแนวความคิดอยู่ หากรัฐมุ่งที่จะควบคุมอาชญากรรมอย่างมีประสิทธิภาพ สิทธิและเสรีภาพของประชาชนก็จะถูกกระทบกระเทือนมากตามไปด้วย และหากรัฐมุ่งที่จะให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนมาก การควบคุมอาชญากรรมอาจทำได้ไม่สะดวกซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการควบคุมอาชญากรรมก็ลดตามไปด้วย เมื่อพิจารณาแล้วเหมือนกับว่า

ทั้งสองแนวความคิดนั้นแตกต่างกันจนอาจจะดูเหมือนเส้นขนานที่ไม่อาจจะอยู่ร่วมกันได้ หากให้น้ำหนักไปทางใดทางหนึ่งอีกทางก็ต้องเอนเอียงต่ำหรือสูงไปด้วย

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ

ฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ เป็นฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ประกอบไปด้วยข้อมูลดีเอ็นเอ โดยทั่วไปข้อมูลดีเอ็นเอที่ถูกจัดเก็บเข้าไปในฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาตินั้น จะมีที่มาจากดีเอ็นเอที่พบจากสถานที่เกิดเหตุ (Crime Scene DNA Samples) และจากดีเอ็นเอของบุคคล หลักการทำงานของฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ จะทำหน้าที่ในการค้นหาข้อมูลดีเอ็นเอที่ถูกจัดเก็บเอาไว้เพื่อจับคู่กับข้อมูลดีเอ็นเอที่มีการเพิ่มเข้าไปใหม่ เมื่อมีการเพิ่มข้อมูลดีเอ็นเอที่ตรวจพบจากสถานที่เกิดเหตุเข้าไปในฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ ข้อมูลดีเอ็นเอนี้จะถูกนำไปตรวจสอบกับแฟ้มข้อมูลดีเอ็นเอทั้งหมดที่ถูกจัดเก็บอยู่ในฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ เมื่อมีการจับคู่กับข้อมูลดีเอ็นเอจากสถานที่เกิดเหตุในอีกคดีหนึ่งก็จะสามารถระบุความเชื่อมโยงของอาชญากรรมทั้งสองคดีนี้ได้ หรือข้อมูลดีเอ็นเอดังกล่าวจับคู่ได้กับข้อมูลดีเอ็นเอของบุคคลผู้กระทำความผิดก็จะสามารถระบุได้ว่า บุคคลดังกล่าวอาจเป็นผู้ต้องหาในการประกอบอาชญากรรมนั้นๆ และจะทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเริ่มต้นกระบวนการสืบสวนสอบสวนเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งขั้นตอนในการตรวจสอบค้นหาข้อมูลดีเอ็นเอที่ถูกจัดเก็บในฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาตินี้ เรียกว่า “Speculative Search”

3. ผลการศึกษา

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมาย และการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญาในประเทศไทย อังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐ

ประชาชนจีนและประเทศไทยพบว่าแต่ละประเทศให้ความสำคัญกับการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา โดยกฎหมายเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับการดำเนินการจัดเก็บดีเอ็นเอ เมื่อได้เปรียบเทียบกฎหมายในการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอใน 4 ประเทศ ปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบกฎหมายในการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอใน 4 ประเทศ

ประเทศ	กฎหมายเพื่อการจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอ	
	กฎหมายการจัดเก็บ	ประเด็นทางกฎหมาย
อังกฤษ	1. The Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE) 2. Criminal Justice and Public Order Act 1994 (CJPOA) 3. Criminal Procedure and Investigations Act 1996 4. Criminal Evidence (Amendment) Act 1997 5. Criminal Justice and Police Act 2001 (CJPA) 6. Criminal Justice and Police Act 2003, 2004, 2005 และ 2008 7. Crime and Security Act 2010 8. Protection of Freedoms Act 2012 (POFA)	- การจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อนิติวิทยาศาสตร์ - หลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอโดยไม่ต้องใช้แพทย์ - การขยายอำนาจสืบค้นข้อมูลดีเอ็นเอ - การจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้กระทำผิดโดยไม่ต้องยินยอม - การจัดเก็บดีเอ็นเอในฐานข้อมูลโดยไม่มีกำหนด - การจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้ถูกจับกุมโดยไม่ต้องยินยอม - การจัดเก็บรูปแบบดีเอ็นเอจากผู้บริสุทธิ์ - ระยะเวลาจัดเก็บและการทำลาย
สหรัฐอเมริกา	1. The DNA Identification Act, 1994 2. The Justice for All Act, 2014 3. The Violence Against Woman Act, 2005	- การให้อำนาจจรมรัฐมีกฎหมายเพื่อการจัดเก็บดีเอ็นเอ - การมีดัชนีข้อมูลผู้กระทำผิดและให้จัดเก็บฐานข้อมูลดีเอ็นเอ - การมีดัชนีข้อมูลผู้ถูกจับและให้จัดเก็บฐานข้อมูลดีเอ็นเอ
จีน	นโยบายการจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูลหรือธนาคารดีเอ็นเอจากประชากรทั้งหมด	- การจัดทำดัชนีข้อมูลการจัดเก็บดีเอ็นเอเป็น 5 ลักษณะ - การจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอโดยกระทรวงความมั่นคงจีนฯ
ไทย	1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 3. พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ 2559 4. ข้อบังคับคณะกรรมการกำกับการให้บริการนิติวิทยาศาสตร์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บรักษาและทำลายข้อมูล 2560 5. พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562	- การให้นำนิตินิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรม - การกำหนดหลักเกณฑ์ให้พนักงานสอบสวนจัดเก็บดีเอ็นเอ - การให้สถาบันมีหน้าที่บริการและส่งเสริมนิติวิทยาศาสตร์ - หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บรักษาและทำลายข้อมูล - การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์

ที่มา: ผู้วิจัย

จากการเปรียบเทียบกฎหมายในการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอใน 4 ประเทศ พบว่า ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มีกฎหมายเพื่อการจับกุมกว่า 8 ฉบับ ส่วนใหญ่เป็นกฎหมายเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ หรือวิธีการจับกุมที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกจับกุม ต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนกฎหมายในการจับกุมดีเอ็นเอเพื่อประโยชน์ของรัฐในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยของประเทศและการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาเน้นบัญญัติกฎหมายเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อประโยชน์ต่อการสืบค้นของเจ้าหน้าที่เพื่อการพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญา ส่วนสาธารณรัฐประชาชนจีนจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอโดยปราศจากกฎหมายแต่กระทำตามนโยบายรัฐโดยคำนึงถึงเป้าหมายในการจับกุมเป็นสำคัญ ขณะที่ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดที่ส่งเสริมสนับสนุนให้นานิตวิทยาศาสตร์มาใช้ในกระบวนการยุติธรรมเช่นกัน ทั้งมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เป็นการสร้างมาตรฐานการรักษาข้อมูลส่วนบุคคลให้ปลอดภัย และนำไปใช้ให้ถูกวัตถุประสงค์ตามคำยินยอมที่เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลอนุญาตเท่านั้น แต่มาตรการทางกฎหมายและการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอในประเทศไทยยังไม่เพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้กับการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญาอย่างเท่าเทียมกันทุกคดี

3.2 อำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอ

จากการศึกษาอำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอพบว่า ประเทศอังกฤษให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดเก็บดีเอ็นเอแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

ผู้มีอำนาจสั่งจับกุมและเป็นผู้มีอำนาจจัดเก็บ ซึ่งหากเป็นดีเอ็นเอในส่วนที่เป็น Intimate Samples หรือส่วนที่มีลักษณะต้องรูด้าเข้าไปในร่างกาย บุคคลผู้มีอำนาจสั่งให้ดำเนินการจับกุมตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับสารวัตร (Inspector) แต่ถ้าหากเป็นดีเอ็นเอในส่วนที่เป็น Non-Intimate Samples หรือส่วนที่มีลักษณะไม่ต้องรูด้าเข้าไปในร่างกาย บุคคลผู้มีอำนาจสั่งให้ดำเนินการจับกุมดีเอ็นเอ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกระดับ (Constable) ถ้าหากเจ้าหน้าที่ตำรวจในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับสารวัตร (Inspector) ได้มีเหตุผลอันสมควรว่าการจัดเก็บดีเอ็นเอจะมีส่วนช่วยในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของบุคคล โดยผู้มีอำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลโดยการตรวจเก็บเนื้อเยื่อจากช่องปาก (Buccal swap) ซึ่งเจ้าพนักงานสามารถจัดเก็บจากบุคคลทั่วไปที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับคดีได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ให้ความยินยอมอย่างชัดแจ้ง (Appropriate consent) และเป็นลายลักษณ์อักษร (In writing) เท่านั้น ทั้งนี้ ในการจัดเก็บดีเอ็นเอไม่ว่าจะเป็นประเภท Intimate Samples หรือ Non-Intimate Samples ก็ต้องกระทำโดยแพทย์ที่ขึ้นทะเบียนหรือพยาบาลวิชาชีพแล้วเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ถ้าหากว่าบุคคลนั้นอยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะเป็นผู้ถูกจับหรือเป็นผู้ถูกแจ้งข้อหาดำเนินคดีหรือเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างถูกคุมขังของศาลหรือเป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษในความผิดอาญาทั่วไปซึ่งมีโทษจำคุก (Recordable offence) เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจจัดเก็บตัวอย่างดีเอ็นเอโดยไม่ได้รับความยินยอมได้ (PACE 1984) กฎหมาย Criminal Justice and Public Order Act 1994 (CJPOA)

กำหนดหลักเกณฑ์ในการรวบรวมตัวอย่างเนื้อเยื่อ โดยจำแนกประเภทใหม่ กำหนดให้ตัวอย่างน้ำลาย (Saliva) และเยื่อบุกระพุ้งแก้ม (Mouth Swab) เป็นประเภท Non-intimate และกำหนดให้การจับเก็บตัวอย่างประเภท Non-intimate สามารถจับเก็บได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอม ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับเก็บตัวอย่างได้โดยไม่ต้องได้รับความช่วยเหลือจากแพทย์และอาจใช้กำลังในการจับเก็บหากมีความจำเป็น เช่น จับเก็บจากการขูดเยื่อบุในปากหรือการติ่งผมเพื่อนำรากผมไปตรวจสอบ เป็นต้น

ประเทศสหรัฐอเมริกาให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการบังคับจับเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลซึ่งยังไม่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในเขตอำนาจของกฎหมายสหพันธรัฐ จะต้องกระทำโดยการขีดจากเนื้อเยื่อข้างแก้ม (Buccal swab) ของบุคคลเท่านั้น และหากบุคคลที่ถูกจับเก็บดีเอ็นเอปฏิเสธไม่ให้ความร่วมมือการสูงสุด อธิบดีกรมราชทัณฑ์ หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานคุมประพฤติ อาจใช้อำนาจหรือมอบหมายให้มีการใช้อำนาจโดยวิธีการใด ๆ เท่าที่จำเป็นตามที่เห็นสมควร เพื่อให้สามารถดำเนินการบังคับการจับเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลดังกล่าวได้ และบุคคลนั้นอาจต้องรับโทษทางอาญาในกรณีที่ปฏิเสธไม่ให้เจ้าหน้าที่รัฐทำการจับเก็บดีเอ็นเอ ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดในความผิดลหุโทษระดับ Class A หรือ Class A Misdemeanor คือ ความผิดลหุโทษในระดับรุนแรงที่สุดโดยมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี และเป็นบุคคลที่จะถูกลงโทษตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายสหพันธรัฐแห่งสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ หรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานคุมประพฤติ อาจทำความตกลงกับหน่วยงานของมลรัฐหรือรัฐบาลท้องถิ่นหรือหน่วยงานเอกชนใด ๆ เพื่อจัดให้มีการดำเนินการบังคับจับเก็บดีเอ็นเอตามกฎหมายได้เช่นกัน นอกจากนี้ ยังให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการจับเก็บตัวอย่างจากร่างกายของบุคคล ได้ตั้งแต่บุคคลที่อยู่ในขั้นตอนกระบวนการก่อนศาลมีคำพิพากษา และบุคคลที่อยู่ในขั้นตอนกระบวนการภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษา ได้แก่ บุคคลผู้ถูกจับ ผู้ที่กำลังถูกดำเนินคดี ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดประเภท Qualifying Federal Offence บุคคลซึ่งไม่ใช่พลเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกาแต่ถูกควบคุมตัวภายใต้อำนาจของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยให้อัยการสูงสุดหรือบุคคลที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ มีอำนาจดำเนินการจับเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายบุคคลได้ นอกจากนี้ ยังให้อำนาจอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ดำเนินการจับเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลผู้ต้องขัง ซึ่งถูกศาลพิพากษาหรือเคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิด Qualifying Federal Offence ได้ด้วย หรือบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาหรือเคยถูกศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิด Qualifying Federal Offence เมื่อบุคคลนั้นได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว เป็นผู้พ้นโทษโดยมีเงื่อนไขหรือถูกทำทัณฑ์บนไว้ หรือเป็นผู้ที่อยู่ในระหว่างคุมประพฤติ โดยกฎหมายให้อำนาจแก่หน่วยงานคุมประพฤติ ซึ่งรับผิดชอบในการควบคุมดูแลบุคคลนั้น ดำเนินการจับเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลดังกล่าวได้

สาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบาลจีนสามารถบังคับจับเก็บดีเอ็นเอจากประชาชนได้โดยปราศจากความยินยอม เป็นการเก็บตามเป้าหมายและนโยบายของรัฐบาลจีน ตำรวจจีน

ได้เก็บตัวอย่างเลือดจากประชาชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยตำรวจจินอ้างว่าเพศชายมีสถิติการก่ออาชญากรรมมากกว่า แต่เมื่อได้ทำการเก็บข้อมูลดีเอ็นเอที่ไม่เฉพาะแต่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิด แต่รวมถึงผู้บริสุทธิ์ และเด็กด้วย

สำหรับประเทศไทย ให้พนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการจัดเก็บดีเอ็นเอได้เฉพาะจากบุคคลที่เป็นผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในชั้นสืบสวนสอบสวนและให้ผู้พิพากษาหรือศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการจัดเก็บดีเอ็นเอได้เฉพาะคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในชั้นพิจารณาคดี นอกจากนี้ ยังให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์มีอำนาจจัดเก็บ 2 กรณี คือ กรณีที่เจ้าหน้าที่หรือผู้มีความตามกฎหมายร้องขอให้ช่วยเหลือและสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีอาญา และกรณีที่ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ตรวจซ้ำได้ เมื่อไม่ได้อยู่ในระหว่างการตรวจพิสูจน์ของหน่วยงานอื่นที่ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ และต้องเป็นไปตามมติของคณะกรรมการเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวกและเพื่อการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญา

3.3 หลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอ

ในการจัดเก็บดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาของแต่ละประเทศมีหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บแตกต่างกันทั้งในด้านฐานความผิดในการจัดเก็บ บุคคลที่ถูกจัดเก็บ และเงื่อนไขในการจัดเก็บดีเอ็นเอ

ประเทศอังกฤษสามารถกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุผลอันสมควรว่าการจัดเก็บดีเอ็นเอจะมี

ส่วนช่วยในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของบุคคลโดยจะสามารถกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุผลอันสมควรว่าการจัดเก็บดีเอ็นเอจะมีส่วนช่วยในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของบุคคลซึ่งแบ่งฐานความผิดในการจัดเก็บดีเอ็นเอออกเป็นสองระดับด้วยกัน คือ ความผิดร้ายแรงและความผิดทั่วไป โดยเจ้าหน้าที่รัฐสามารถทำการจัดเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายของบุคคลใด ๆ ที่ถูกดำเนินคดี หรือผู้ที่มารายงานตัวตามหมายเรียกของศาล หรือผู้ที่ถูกปรับโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือผู้ที่ถูกศาลมีคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิด ต่อมามีการแก้ไขกฎหมายให้สามารถจัดเก็บจากบุคคลทุกคนที่ถูกจับกุมในความผิดตามกฎหมาย (Recordable offence) ซึ่งจากเดิมเจ้าหน้าที่รัฐจะสามารถจัดเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลที่ถูกดำเนินคดีในความผิดตามกฎหมายมาแล้วเท่านั้น โดยกำหนดเงื่อนไขในการจัดเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายของบุคคลไว้เป็นสองประเภทด้วยกัน คือ (1) ส่วนที่เป็น Intimate Samples หมายถึง ส่วนที่มีลักษณะต้องรูกล้ำเข้าไปในร่างกาย กระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับสารวัตร (Inspector) และต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากบุคคลดังกล่าวด้วย และ (2) ส่วนที่เป็น Non-Intimate Samples หมายถึง ส่วนที่มีลักษณะไม่ต้องรูกล้ำเข้าไปในร่างกาย กระทำได้ก็ต่อเมื่อได้รับคำสั่งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกระดับชั้น (Constable) และไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกจับก็ได้

ประเทศสหรัฐอเมริกา รัฐสามารถจัดเก็บดีเอ็นเอได้ตามกฎหมายสหพันธรัฐแห่ง

สหรัฐอเมริกา จากฐานความผิดอาญาอุกฉกรรจ์ทุกประเภท หรือฐานความผิดเกี่ยวกับเพศตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแห่งสหพันธรัฐ หรืออาชญากรรมโดยใช้ความรุนแรง รวมถึงการพยายามกระทำความผิดหรือการสมรู้ร่วมคิดในการกระทำความผิด โดยกฎหมายสหพันธรัฐแห่งสหรัฐอเมริกาบัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการดำเนินการจัดเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลสองประเภทด้วยกัน คือ บุคคลผู้อยู่ในความควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว บุคคลผู้พ้นโทษ โดยมีเงื่อนไข หรือบุคคลผู้อยู่ในระหว่างคุมประพฤติ โดยมีเงื่อนไขในการจัดเก็บดีเอ็นเอเกี่ยวกับการล่วงละเมิดสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวที่บุคคลมีเหนือเนื้อตัวร่างกายกับระดับของความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศโดยชอบด้วยกฎหมายมาซึ่งน้ำหนั

เนื่องจากสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่มีกฎหมายรองรับในการจัดเก็บดีเอ็นเอ ประกอบกับเป็นประเทศที่ปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ในระบอบเผด็จการ ไม่ได้กำหนดฐานความผิดเพื่อเป็นกรอบในการจัดเก็บดีเอ็นเอแต่เก็บตามนโยบายของรัฐบาลจีนจึงสามารถบังคับจัดเก็บจากประชาชนทุกเพศทุกวัย โดยไม่ใช้หลักความยินยอม เป็นการจัดเก็บให้ได้จำนวนตามเป้าหมายเป็นหลัก ไม่คำนึงถึงว่าบุคคลผู้ถูกจัดเก็บเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือไม่ และสามารถเก็บจากผู้บริสุทธิ์ได้ด้วยจึงมีลักษณะเป็นการจัดเก็บดีเอ็นเอแบบไม่มีเงื่อนไข

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดเก็บดีเอ็นเอจากร่างกาย

ของบุคคลในคดีอาญาของประเทศไทย คือ ในชั้นสืบสวนสอบสวนจากผู้ต้องหา ผู้เสียหาย หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เฉพาะความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีเท่านั้น ส่วนในชั้นพิจารณาคดีในศาล ผู้พิพากษาหรือศาลมีอำนาจสั่งให้แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญดำเนินการจัดเก็บดีเอ็นเอจากคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ในความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุก โดยกำหนดเงื่อนไขในการจัดเก็บดีเอ็นเอในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงซึ่งในทางปฏิบัติแล้วพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบหรือศาลมักจะสั่งให้มีการจัดเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายบุคคลในคดีที่มีความสำคัญหรือคดีที่มีความจำเป็นในการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้เพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกจัดเก็บทุกกรณี และหากไม่ให้ความยินยอมโดยปราศจากเหตุอันสมควรให้สันนิษฐานว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นไปตามที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกล่าวอ้าง อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (PDPA Thailand) ได้บัญญัติให้เป็นข้อยกเว้นกรณีการจัดเก็บข้อมูลทางพันธุกรรมที่ต้องได้รับความยินยอมโดยชัดแจ้งจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลไว้ในมาตรา 4 (2) กรณีการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ หรือการรักษาความปลอดภัยของประชาชน รวมทั้งหน้าที่เกี่ยวกับนิติวิทยาศาสตร์

3.4 การจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ

การจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ในคดีอาญาของ

แต่ละประเทศแตกต่างกันทั้งในด้านการจัดทำฐานข้อมูล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเก็บรักษาและทำลายข้อมูลซึ่งจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอใน 4 ประเทศพบว่า

ประเทศอังกฤษมีกฎหมาย Criminal Justice and Public Order Act 1994 (CJPOA) กำหนดให้จัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอโดยให้บันทึกตัวอย่างดีเอ็นเอจากผู้กระทำความผิดละเมิดโดยให้มีการจัดเก็บอย่างไม่มีกำหนด และให้บันทึกดีเอ็นเอของผู้บริสุทธิ์โดยสามารถลบข้อมูลของผู้บริสุทธิ์ต่อเมื่อได้ข้อสรุปจากการสอบสวนซึ่งมีคณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ ภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทยซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนจาก 3 หน่วยงาน คือ ผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนจากสมาคมข้าราชการตำรวจระดับสูง และผู้แทนจากสมาคมข้าราชการตำรวจ และให้มีการแต่งตั้งสมาชิกสองคนจากคณะกรรมการพันธุศาสตร์ในมนุษย์เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำและควบคุมดูแลด้านจริยธรรมในสถิติของคณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ โดยสามารถจัดเก็บดีเอ็นเอของผู้บริสุทธิ์ได้ไม่เกิน 6 ปี นับแต่ถูกจับกุม และในห้วงปฏิบัติการเอกชนต้องทำลายภายใน 6 เดือนนับแต่วันจัดเก็บ ส่วนผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด รวมถึงเยาวชนจะถูกจัดเก็บอย่างไม่มีกำหนด และผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดลหุโทษครั้งแรกและเยาวชนซึ่งโทษจำคุกต่ำกว่า 5 ปี ให้จัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอไว้ได้ 5 ปี นอกจากนี้ ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่าไม่ได้กระทำความผิดให้จัดเก็บเฉพาะกรณีโทษร้ายแรง

หรือคดีอุกฉกรรจ์และจัดเก็บได้ 3 ปี และขอศาลขยายได้ 2 ปี ทั้งนี้ กฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) กำหนดให้ทำลายดีเอ็นเอใน 6 เดือน นับแต่วันที่จัดเก็บและให้เก็บโดยไม่มีกำหนดหากได้รับความยินยอม อย่างไรก็ตาม การลบข้อมูลของผู้บริสุทธิ์กระทำได้หลังจากได้ข้อสรุปจากการสอบสวนหรือเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว โดยมีข้อยกเว้นการเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นการชั่วคราว ได้แก่ กรณีกระทำความผิดครั้งแรกในความผิดลหุโทษ ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกจับกุมในคดีความผิดร้ายแรง ผู้ที่ได้รับการตัดเตือนกรณีก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญ หรือผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของชาติ

ประเทศสหรัฐอเมริกาจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ 3 ระดับ คือ ระดับท้องถิ่น ระดับมลรัฐ และระดับชาติ มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันอย่างเป็นระบบซึ่งประกอบด้วยดัชนีข้อมูลเพื่อการสืบค้นที่หลากหลาย ได้แก่ ดัชนีผู้กระทำความผิด (Convicted Offender Index) ดัชนีนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Index) ดัชนีผู้ถูกจับกุม (Arrestee Index) ดัชนีผู้สูญหาย (Missing Person Index) ดัชนีศพนิรนาม (Unidentified Human Remain Index) และดัชนีข้อมูลทางชีวภาพของญาติผู้เสียหาย (Biological Relatives of Missing Person Index) โดยฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งท้องถิ่น (Local DNA Index System-LDIS) และห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ มีสำนักงานตำรวจแห่งชาติระดับท้องถิ่นดูแลจัดทำแฟ้มข้อมูลดีเอ็นเอและแลกเปลี่ยนข้อมูลดีเอ็นเอระหว่างห้องปฏิบัติการในระดับท้องถิ่นด้วยกันแล้วส่งต่อไปยังฐานข้อมูลแห่งมลรัฐ (State DNA Index System-SDIS) ซึ่งฐานข้อมูลนี้

อยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานแห่งมลรัฐนั้น เพื่อให้แต่ละห้องปฏิบัติการในมลรัฐนั้น แลกเปลี่ยนข้อมูลดีเอ็นเอซึ่งกันและกัน และเป็นจุดเชื่อมโยงระหว่างฐานข้อมูลดีเอ็นเอ แห่งท้องถิ่นและฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ เข้าด้วยกัน (National DNA Index System-SDIS) โดยมีสำนักงานสอบสวนกลางแห่งสหรัฐอเมริกา (FBI) เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบและจัดเก็บ ข้อมูลดีเอ็นเอจากมลรัฐทั้งหมดเพื่อทำการ แลกเปลี่ยนข้อมูลดีเอ็นเอระหว่างหน่วยงาน ของรัฐทั่วประเทศ ทั้งนี้ เมื่อมีการจัดเก็บตัวอย่าง ดีเอ็นเอจากผู้กระทำผิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งอาศัยอำนาจตามกฎหมายสหพันธรัฐแห่ง สหรัฐอเมริกา (Federal Law of U.S.C) และ เมื่อเสร็จสิ้นแล้วก็จะนำข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอ ที่ได้จากตัวอย่างนั้นไปเก็บรักษาไว้ในระบบ ฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติและมีการเก็บรักษา ตัวอย่างนั้นไว้ต่อไปโดยมิได้มีการกำหนดระยะเวลา เพื่อประกันคุณภาพของข้อมูล รวมถึงกรณีที่มี การขอตรวจพิสูจน์ซ้ำเพื่อยืนยันการจับคู่กับ แฟ้มข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเออื่น ๆ

สาธารณรัฐประชาชนจีนจัดทำฐานข้อมูล ดีเอ็นเอของประชากรเพื่อใช้สืบหาอาชญากร ปัจจุบันสาธารณรัฐประชาชนจีนมีข้อมูลดีเอ็นเอ มากกว่า 54 ล้านราย และมีเป้าหมายในการ จัดเก็บข้อมูลเพิ่มมากขึ้น มีการเก็บข้อมูล อย่างเป็นระบบโดยได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการ จัดเก็บ เช่น เทอร์โม พิกเซอร์ และมีการพัฒนา ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลให้ทันสมัย ซึ่งในการ จัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอสาธารณรัฐประชาชนจีน ไม่มีกฎหมายรองรับ แต่มุ่งพัฒนาระบบให้การ จัดเก็บให้มีความทันสมัยโดยจัดทำเป็น 5 ดัชนี ข้อมูลโดยกระทรวงความมั่นคงสาธารณะได้นำ

เข้าสู่ฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ชื่อว่า “Forensic Science DNA Database System” หรือเป็นที่รู้จักในนาม “National Public Security Agencies DNA Database Application System” นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดทำ Combat Trafficking DNA Database ซึ่งมีจำนวนดีเอ็นเอที่จัดเก็บมากกว่า 513,000 ข้อมูล โดยฐานข้อมูลนี้ ใช้สำหรับ แก้ไขปัญหาอาชญากรรม รวมถึงการก่อการร้าย การค้าเด็ก การระบุร่างกายบุคคล และคนเร่ร่อน ทั้งนี้ มี Genetics Laboratory of the Institute of Forensic Sciences เป็นหน่วยปฏิบัติการ วิเคราะห์ดีเอ็นเอแห่งแรกในประเทศจีน เมื่อปี พ.ศ. 2554 มีการก่อตั้งธนาคารยีนที่ใหญ่ที่สุด ในโลก โดยได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการการ ปฏิรูปและพัฒนาแห่งชาติ (NDRC) รวมถึง กระทรวงการคลัง กระทรวงอุตสาหกรรมและ เทคโนโลยีและคณะกรรมการสาธารณสุขและ การคุมกำเนิดแห่งชาติ ภายใต้การสนับสนุน ของสถาบันวิจัยจีโนมิกส์ปักกิ่ง เนื่องจากการ จัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอของจีนไม่มีความ ค้ำครองเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลจึงเก็บรักษาไว้ได้ และไม่ทำลายข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อประโยชน์ของรัฐ ในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยของ ประเทศ เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงสามารถเข้าถึง รูปแบบดีเอ็นเอของบุคคลตลอดจนการสืบหา ความสัมพันธ์ทางครอบครัวได้ด้วย

ประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำฐานข้อมูล ดีเอ็นเอแห่งชาติขึ้นอย่างเป็นทางการและไม่มี กฎหมายบัญญัติรองรับระบบฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ของประเทศไทยอยู่ในระดับหน่วยงานภายใต้ การควบคุมดูแลของสำนักงานพิสูจน์หลักฐาน ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถาบัน นิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม ต่อมา

ทั้งสองหน่วยงานได้ทำบันทึกข้อตกลง (MOU) กับกรมราชทัณฑ์เพื่อการประสานด้านระบบฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ลายนิ้วมือ 10 นิ้ว ฝ่ามือ และส้นมือจากผู้กระทำความผิด และผู้ต้องขังทั่วประเทศที่ให้ความยินยอมจัดเก็บในการแลกเปลี่ยนและเชื่อมโยงกันโดยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเมื่อมีคดีอาชญากรรมเกิดขึ้น ทั้งนี้ การจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้ต้องขังซึ่งกำลังจะพ้นโทษ หากถูกคุมขังในเรือนจำและทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนนทบุรี ให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บ นอกเหนือจากนั้น ให้สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด ต่อมากรมราชทัณฑ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ก็ได้มีการกำหนดแนวทางปฏิบัติว่า ให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์และสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจร่วมกันจัดเก็บดีเอ็นเอ ลายนิ้วมือ 10 นิ้ว ฝ่ามือ และส้นมือของผู้ต้องขังที่ถูกคุมขังในเรือนจำและทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดนนทบุรีจำนวน 15 แห่ง โดยกรณีการจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้ต้องขังที่จะครบกำหนดพ้นโทษ ให้สถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นหน่วยงานรับผิดชอบซึ่งจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ต้องขังโดยให้ลงนามในเอกสารยินยอมอย่างใดก็ตาม ไม่ได้ปรากฏเป็นการยินยอมโดยชัดแจ้งว่าบุคคลนั้นอนุญาตให้นำเอาข้อมูลดีเอ็นเอของตนเก็บเข้าสู่ฐานข้อมูลดีเอ็นเอของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด ระยะเวลาในการเก็บรักษาข้อมูลที่เป็นเอกสารให้เก็บไว้เป็นระยะเวลา 20 ปี นับแต่วันที่ได้ออกรายงานในการตรวจพิสูจน์ให้กับผู้ร้องขอให้ตรวจพิสูจน์ ส่วนการเก็บรักษาข้อมูลที่ได้นำมาบันทึกในระบบคอมพิวเตอร์แล้ว

ให้เก็บรักษาไว้ในระบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ตามมาตรฐานสากล หลังจากสิ้นปีปฏิทินให้ศูนย์ข้อมูลกลางผู้รับผิดชอบในการเก็บรักษาข้อมูล สํารวจข้อมูลที่เป็นเอกสารครบกำหนดอายุการเก็บรักษาภายในกำหนด 60 วัน แล้วจัดทำบัญชีข้อมูล ขอล่าลายและรายงานให้คณะกรรมการพิจารณาทำลายข้อมูล ทั้งนี้ ในการทำลายข้อมูล ให้คณะกรรมการดำเนินการทำลายข้อมูลด้วยวิธีการ (1) ฉีกหรือย่อยโดยใช้เครื่องย่อยเอกสาร จนไม่สามารถอ่านหรือจดทำข้อความในเอกสารได้ หรือ (2) แปรสภาพเอกสารด้วยวิธีอื่น วิธีการทำลายเอกสารจะต้องให้เอกสารที่ทำลายนั้นไม่สามารถประกอบเพื่ออ่านเป็นเรื่องได้

3.5 การจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติสำหรับประเทศไทย

จากการศึกษาการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ซึ่งประกอบด้วย การจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเก็บรักษาและการทำลายข้อมูลทั้ง 4 ประเทศ มีประเด็นที่น่าสนใจต่อการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คดีอาญาสำหรับประเทศไทย ดังนี้

ประเทศอังกฤษมีฐานข้อมูลดีเอ็นเอ National DNA Database (NDNAD) จัดตั้งเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 1955 ถือเป็นฐานข้อมูลที่เก่าแก่ที่สุดในโลก ได้มีการปรับเปลี่ยนแก้ไขกฎหมายหลายฉบับซึ่งมีประเด็นที่ประเทศไทยควรพิจารณาเพื่อการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ คือ

1) การมีกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อกำหนดให้มีการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ คือ Criminal Justice and Public Order Act 1994 (CJPOA) ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมจากกฎหมาย Police and Criminal Evidence Act 1984 (PACE)

2) การมีหน่วยงานระดับกระทรวงเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมดูแลฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ ทั้งนี้ ฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติของประเทศอังกฤษอยู่ในการควบคุมของคณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ ภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย

3) การจำแนกระยะการจัดเก็บและการทำลายข้อมูลดีเอ็นเอออกเป็นหลายกลุ่มด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างกัน เช่น การจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้บริสุทธิ์ ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดในคดีความผิดลหุโทษโดยกระทำความผิดครั้งแรก และเยาวชนกระทำความผิดซึ่งศาลพิพากษาจำคุก ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่าไม่ได้กระทำความผิดให้จัดเก็บรูปแบบดีเอ็นเอไว้ได้เฉพาะในกรณีกระทำความผิดร้ายแรง รวมถึงผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกจับกุมในคดีความผิดร้ายแรง โดยนำหลักการให้ความยินยอมมาใช้เป็นเงื่อนไขในการจัดเก็บสำหรับการจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้บริสุทธิ์

4) การนำหลักการให้ความยินยอมมาใช้ในการจัดเก็บดีเอ็นเออย่างไม่มีกำหนดเวลากับบุคคลผู้กระทำความผิด ผู้ที่พ้นจากการกระทำความผิดแล้ว บุคคลที่ถูกยกเลิกการดำเนินคดี และผู้ที่ถูกต้องข้อหาหรือถูกจับกุมในข้อหาละเมิด เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถนำมาตรวจเปรียบเทียบหากมีการกระทำความผิดขึ้นใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

5) กฎหมาย Protection of Freedoms Act 2012 (POFA) กำหนดให้มีการทำลายดีเอ็นเอเมื่อจัดทำข้อมูลแล้วเสร็จหรือภายในหกเดือน

นับแต่วันที่จัดเก็บรูปแบบดีเอ็นเอของบุคคลผู้กระทำความผิดสามารถเก็บได้โดยไม่มีกำหนด และให้มีการลบข้อมูลของผู้บริสุทธิ์หลังจากได้ข้อสรุปจากการสอบสวนหรือเสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว ข้อยกเว้นการเก็บรักษาข้อมูลไว้เป็นการชั่วคราว ได้แก่ กรณีกระทำความผิดครั้งแรกในความผิดลหุโทษ ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกจับกุมในคดีความผิดร้ายแรงผู้ที่ได้รับการตักเตือนกรณีก่อเหตุเดือดร้อนรำคาญหรือผู้กระทำความผิดต่อความมั่นคงของชาติ

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศริเริ่มจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาและมีห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ โดยมีสำนักงานสอบสวนกลางแห่งสหรัฐอเมริกา (FBI) เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบและจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอจากมลรัฐทั้งหมดเพื่อทำการแลกเปลี่ยนข้อมูลดีเอ็นเอระหว่างหน่วยงานของรัฐทั่วประเทศซึ่งมีประเด็นพิจารณา คือ

1) การแบ่งฐานข้อมูลดีเอ็นเอออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับท้องถิ่น ระดับมลรัฐ และระดับชาติ แต่ละระดับมีห้องปฏิบัติการและหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลจัดทำแฟ้มข้อมูลดีเอ็นเอและแลกเปลี่ยนข้อมูลดีเอ็นเอระหว่างกันเพื่อส่งต่อข้อมูลไปยังฐานข้อมูลในระดับอื่นต่อไป ทำให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันอย่างเป็นระบบซึ่งประกอบด้วยดัชนีข้อมูลเพื่อการสืบค้นที่หลากหลาย

2) การเข้าถึงข้อมูลมีการกำกับดูแลโดยรัฐบาลกลาง (Federal Law) โดยปฏิบัติตามกฎหมาย Federal DNA Identification Act เป็นหลัก และมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามกฎหมายหลายหน่วยงานทำงานร่วมกัน

ได้แก่ สำนักงานสืบสวนกลางแห่งสหรัฐอเมริกา (FBI) สถาบันยุติธรรมแห่งชาติ (NIJ) สำนักงานความช่วยเหลือด้านยุติธรรม (BJA) สถาบันมาตรฐานและเทคโนโลยีแห่งชาติ (NIST) สถาบันพยาธิวิทยากองทัพ (AFIP) ห้องปฏิบัติการกองทัพกลางฮาวาย (CILHI) และห้องปฏิบัติการการสอบสวนทางอาญากองทัพ (USACIL)

3) การกำหนดขอบเขตการใช้ฐานข้อมูลดีเอ็นเอให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยออกกฎหมายเพิ่มอำนาจการเก็บข้อมูลดีเอ็นเอจากผู้ถูกจับในความผิดต่อรัฐ โดยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้ดีเอ็นเอในกระบวนการยุติธรรม คือ การใช้ฐานข้อมูลดีเอ็นเอควรจะใช้ในกรณีการสืบหาพฤติกรรมกระทำผิดที่คล้ายกันของผู้ต้องสงสัย กรณีชุดตรวจสำเร็จรูปในการเก็บพยานหลักฐานเกี่ยวกับการทำร้ายทางเพศควรได้มาตรฐาน และควรมีองค์กรที่เป็นมาตรฐานแห่งชาติที่เชื่อถือได้ สำหรับห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์

4) การนำข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอที่ได้จากตัวอย่างนั้นไปเก็บรักษาไว้ในระบบฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติและมีการเก็บรักษาตัวอย่างนั้นไว้ต่อไปโดยมิได้มีกำหนดระยะเวลา เพื่อประกันคุณภาพของข้อมูล รวมถึงกรณีที่มีการขอตรวจพิสูจน์ซ้ำเพื่อยืนยันการจับคู่กับแฟ้มข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเออื่น ๆ

สาธารณรัฐประชาชนจีนจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอโดยปราศจากกฎหมายรองรับแต่มุ่งพัฒนาระบบจัดเก็บให้มีความทันสมัยมีประเด็นพิจารณา คือ

1) การจัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูลโดยจำแนกเป็น 5 ดัชนีข้อมูล เพื่อประโยชน์ในการสืบค้นและวิเคราะห์จับคู่ดีเอ็นเอกับคดีอาชญากรรม

2) การมีหน่วยงานระดับกระทรวงเป็นหน่วยงานรับผิดชอบในการนำข้อมูลดีเอ็นเอจัดเก็บสู่ฐานข้อมูล

3) การจัดตั้งห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ Genetics Laboratory of the Institute of Forensic Sciences เพื่อเป็นหน่วยปฏิบัติการวิเคราะห์ดีเอ็นเอ

4) ฐานข้อมูลดีเอ็นเอของจีนไม่มีความคุ้มครองเกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคลจึงเก็บรักษาไว้ได้และไม่ทำลายข้อมูลดีเอ็นเอ

5) เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถเข้าถึงรูปแบบดีเอ็นเอของบุคคลตลอดจนการสืบหาความสัมพันธ์ทางครอบครัวได้ด้วย

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายและการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญาในประเทศไทย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีนและประเทศไทยพบว่ามาตรการทางกฎหมายและการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอในประเทศไทยยังไม่เพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้กับการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญาอย่างเท่าเทียมกันทุกคดี จึงมีประเด็นปัญหาควรพิจารณา ดังนี้

4.1 ปัญหาการขาดกฎหมายเกี่ยวกับการให้อำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอและการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอ มีประเด็นที่ประเทศไทยควรพิจารณา ดังนี้

1) ปัญหาการขาดกฎหมายที่ให้อำนาจจัดเก็บโดยจำแนกวิธีการจัดเก็บอันทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจัดเก็บดีเอ็นเอจาก

ผู้ต้องสงสัยได้โดยไม่จำเป็นต้องให้แพทย์นิติเวช เจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานหรือผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่สามารถเป็นผู้จัดเก็บ ขณะที่ประเทศอังกฤษมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อขยายอำนาจจัดเก็บโดยจำแนกวิธีการจัดเก็บที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้ต้องสงสัยได้โดยไม่จำเป็นต้องให้แพทย์นิติเวชหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้จัดเก็บ

2) ปัญหาการขาดกฎหมายที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสั่งการให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิดจัดเก็บดีเอ็นเอของตนเองหรือขาดกฎหมายที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถทำการจัดเก็บได้จากผู้ต้องสงสัยในที่เกิดเหตุ หรือจากตัวผู้ต้องสงสัยที่จับได้โดยสามารถกระทำได้โดยปราศจากความยินยอมเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา ในช่วงแรกกฎหมายประเทศอังกฤษให้ทำการจัดเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลโดยอาศัยความยินยอมเท่านั้นแต่ต่อมาก็สามารถบังคับจัดเก็บได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอม

3) ปัญหาการขาดกฎหมายที่ทำให้การจัดเก็บดีเอ็นเอไว้ในฐานข้อมูลโดยไม่มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่มีการทำลาย กล่าวคือ ในกรณีที่ได้รับการยินยอมให้มีการจัดเก็บดีเอ็นเออย่างไม่มีกำหนดของบุคคลผู้กระทำความผิดผู้ที่พ้นจากการกระทำความผิดแล้ว บุคคลที่ถูกยกเลิกการดำเนินคดีและผู้ที่ถูกต้องข้อหาหรือถูกจับกุมในข้อหาละเมิด การบริหารจัดการรูปแบบดีเอ็นเอเหล่านี้ จะมีการลดการสุมตัวอย่างซ้ำลง และยินยอมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเก็บรักษาข้อมูลไว้ โดยถือว่าข้อมูลเหล่านี้ยังมีความเคลื่อนไหว สามารถนำมาตรวจเปรียบเทียบหากมีการกระทำความผิดขึ้นใหม่

ซึ่งถือได้ว่าเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นแนวทางกำหนดหลักเกณฑ์ที่ประเทศอังกฤษนำมาใช้

4) ปัญหาการขาดกฎหมายหรือนโยบายให้จัดเก็บดีเอ็นเอที่ไม่จำกัดเฉพาะการจัดเก็บจากผู้กระทำความผิดหรือสงสัยว่ากระทำผิดอีกต่อไปแต่สามารถจัดเก็บจากผู้บริสุทธิ์ได้ด้วย ขณะที่ประเทศอังกฤษได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในการจัดเก็บจากการจำแนกประเภทการจัดเก็บที่ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจัดเก็บได้ด้วยตนเองจากประเภท Non-intimate ซึ่งทำได้โดยไม่รุกรล้ำเข้าไปในร่างกาย หรือการสามารถจัดเก็บดีเอ็นเอที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะผู้กระทำความผิดแต่สามารถจัดเก็บจากผู้บริสุทธิ์ได้ด้วย โดยกำหนดหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมและกระทำไปเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูลอาชญากรรมเป็นหลัก

4.2 ปัญหาการขาดกฎหมายเพื่อการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการสืบค้นอย่างเป็นระบบ มีประเด็นที่ประเทศไทยควรพิจารณา ดังนี้

1) ปัญหาการขาดกฎหมายให้มีหน่วยงานเพื่อการจัดเก็บรูปแบบดีเอ็นเอของประชาชน ฐานข้อมูลทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ 3 ระดับ คือ ระดับท้องถิ่น ระดับมลรัฐ และระดับชาติ โดยมีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันอย่างเป็นระบบ โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมทั้งในด้านการสืบค้นข้อมูล การเปิดเผย การเก็บรักษาหรือทำลายข้อมูลภายใต้กฎหมาย

2) ปัญหาการขาดกฎหมายให้จัดทำระบบดัชนีข้อมูลที่หลากหลายเพื่อการสืบค้น

โดยยินยอมให้นำเข้าข้อมูลในระบบดัชนีข้อมูลแห่งชาติ (National DNA Index System) และมีการส่งข้อมูลเหล่านี้ไปจัดเก็บในฐานข้อมูลดีเอ็นเอ เนื่องจากการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแบ่งเป็นดัชนีข้อมูลการจัดเก็บที่หลากหลายเป็นประโยชน์ต่อการสืบค้นด้วยดัชนีดีเอ็นเออาทิ ดัชนีดีเอ็นเอของผู้กระทำความผิด (Convicted Offender Index) หรือดัชนีข้อมูลทางนิติวิทยาศาสตร์ (Forensic Index) สามารถนำมาใช้สำหรับการพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญา ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนาห้องปฏิบัติการทดลองของสำนักงานสอบสวนกลางแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (FBI) ควบคู่กันไป

3) ปัญหาการขาดกฎหมายให้มีการนำเข้าสู่ข้อมูลของผู้ถูกจับกุม (Arrestee Index) เข้าสู่ฐานข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือแห่งชาติ ในประเทศสหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน นำดัชนีข้อมูลของผู้ถูกจับกุม (Arrestee Index) โดยเข้าสู่ฐานข้อมูลลายพิมพ์นิ้วมือแห่งชาติ ในลักษณะประวัติอาชญากรเพื่อประโยชน์จับคู่ดีเอ็นเอในการสืบค้นข้อมูลเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญาแต่ละคดี

4) ปัญหาการขาดกฎหมายให้จัดเก็บและเก็บรักษาดีเอ็นเอจากผู้ถูกจับ ผู้ต้องสงสัยหรือผู้กระทำความผิดที่ไม่ใช่ประชากรของประเทศ ซึ่งประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้กระทำความผิดที่ไม่จำกัดเฉพาะประชากรในประเทศเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการควบคุมการก่ออาชกรรมภายในประเทศที่ย่อมเกิดขึ้นได้จากคนต่างด้าว หรือบุคคลที่ไม่ใช่ประชากรในประเทศที่มีพฤติการณ์หลบหนีได้ง่าย และหากเดินทางออกนอกประเทศยังเป็นการยาก

ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อติดตามตัวมาดำเนินคดี

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการสืบค้นอย่างเป็นระบบ มีประเด็นควรพิจารณา ดังนี้

1) ปัญหาการแก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการผลักดันนโยบายสนับสนุนให้จัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเออย่างเป็นระบบโดยตั้งเป้าหมายการจัดเก็บดีเอ็นเอจากประชาชนในแต่ละปี เพราะกฎหมายอาทิ การจำกัดอำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในการจัดเก็บดีเอ็นเอที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลมากเกินไปย่อมเป็นอุปสรรคต่อการผลักดันนโยบายสนับสนุนให้จัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ในประเทศอังกฤษมีการแก้ไขกฎหมายให้มีความยืดหยุ่นต่อการจัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูล ขณะที่สาธารณรัฐประชาชนจีนจัดเก็บดีเอ็นเอโดยปราศจากกฎหมายโดยจัดทำฐานข้อมูลตามนโยบายภาครัฐเป็นหลักทำให้สามารถจัดเก็บได้ตามเป้าหมายอย่างรวดเร็ว

2) ปัญหาการขาดหน่วยงานหลักที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการสืบค้นข้อมูลประวัติอาชญากรโดยเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ประเทศสหรัฐอเมริกาแบ่งฐานข้อมูลดีเอ็นเอออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับท้องถิ่น ระดับมลรัฐ และระดับชาติ แต่ละระดับมีห้องปฏิบัติการและหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลจัดทำแฟ้มข้อมูลดีเอ็นเอและแลกเปลี่ยนข้อมูลดีเอ็นเอระหว่างกันเพื่อส่งต่อข้อมูลไปยังฐานข้อมูลในระดับอื่นต่อไป ทำให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันอย่างเป็นระบบซึ่งประกอบด้วยดัชนีข้อมูลเพื่อการสืบค้นที่หลากหลาย นอกจากนี้

รัฐบาลจีนยังได้จัดทำดัชนีข้อมูลจำแนกประเภทข้อมูลการจัดเก็บ และจัดตั้ง Genetics Laboratory of the Institute of Forensic Sciences เป็นหน่วยปฏิบัติการวิเคราะห์ดีเอ็นเอแห่งแรกในสาธารณรัฐประชาชนจีน และมีการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอโดยกระทรวงความมั่นคงสาธารณะของจีน (Ministry of Public Security) ชื่อว่า “Forensic Science DNA Database System” หรือเป็นที่รู้จักในนาม “National Public Security Agencies DNA Database Application System” เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลดีเอ็นเออีกด้วย

แม้ปัจจุบันประเทศไทยมีหน่วยงานนิติวิทยาศาสตร์ที่มีอำนาจหน้าที่และภารกิจตามกฎหมายซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ และสถาบันนิติเวชวิทยา โรงพยาบาลตำรวจ หรือโรงพยาบาลที่มีความพร้อมด้านเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังขาดหน่วยงานหลักที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการสืบค้นข้อมูลประวัติอาชญากรโดยเชื่อมโยงข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ขณะที่ในต่างประเทศให้ความสำคัญกับการจัดเก็บดีเอ็นเอโดยแก้ไขกฎหมายเพื่อให้อำนาจและกำหนดหลักเกณฑ์การจัดเก็บแก่เจ้าหน้าที่รัฐอย่างเปิดกว้างแต่ยังคงคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลตามหลักสากล อาทิ ขยายขอบเขตการจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้บริสุทธิ์เข้าสู่ฐานข้อมูลโดยอาศัยความยินยอม ความสามารถบังคับจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้ต้องสงสัย ผู้ต้องหา หรือผู้ถูกจับกุม นอกเหนือจากผู้กระทำความผิดร้ายแรงได้ หรือการกำหนดระยะเวลาการจัดเก็บ

แบบไม่มีการทำลายข้อมูล ฯลฯ สาธารณรัฐประชาชนจีนเห็นความสำคัญในการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอถึงขนาดทำการบังคับจัดเก็บจากประชาชนโดยปราศจากกฎหมาย การจัดทำธนาคารดีเอ็นเอ การจัดตั้งหน่วยงานทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยรองรับการบริหารจัดการข้อมูลและการตั้งเป้าหมายเพื่อจัดเก็บดีเอ็นเอให้ได้จำนวนมากขึ้นครอบคลุมประชากรทั้งประเทศตามลำดับ

5. ข้อเสนอแนะ

กฎหมายเพื่อการจัดเก็บดีเอ็นเอในประเทศไทยมีข้อจำกัดตามกฎหมายทั้งการให้อำนาจและหลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูลนับตั้งแต่การไม่สามารถบังคับจัดเก็บจากผู้กระทำความผิดได้แต่กระทำได้อีกต่อเมื่อได้รับความยินยอม การไม่สามารถเก็บรักษาข้อมูลดีเอ็นเอจากผู้ต้องสงสัยเพื่อการสืบค้นเชื่อมโยงข้อมูลได้ ทำให้การจัดเก็บดีเอ็นเอต้องกระทำเป็นแต่ละคดีไป ไม่มีการจัดเก็บไว้ในรูปแบบฐานข้อมูลประวัติอาชญากร จึงเป็นอุปสรรคต่อการสืบค้นข้อมูลเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญาซึ่งมีข้อเสนอแนะ 4 ด้าน คือ

5.1 ข้อเสนอแนะด้านการให้อำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอ

การที่ประเทศไทยให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากกว่าประโยชน์ของรัฐในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยของประเทศและการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ส่งผลให้กฎหมายเพื่อการจัดเก็บดีเอ็นเอในคดีอาญาในประเทศไทย

มีข้อจำกัดมากมายในการให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ จัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูลเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา ดังที่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจสั่งให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่สามารถ บังคับจัดเก็บได้โดยปราศจากความยินยอม จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ควรให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจ สามารถสั่งการให้ผู้กระทำความผิดจัดเก็บ ดีเอ็นเอของตนเองหรือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ จัดเก็บดีเอ็นเอให้ตามลักษณะของความผิด โดยวิธีการจัดเก็บที่เหมาะสมตามมาตรฐานสากล อาทิ ความผิดรุนแรง ความผิดทั่วไป รวมถึงความผิดที่จับกุมได้ตามกฎหมาย ซึ่งสามารถขยายผลไปยังผู้ต้องสงสัยได้ โดยวิธีการจัดเก็บแบบไม่รุกล้ำเข้าไปในร่างกาย (Non-Intimate Samples) เช่น ตัวอย่างน้ำลาย (Saliva) เยื่อบุกระพุ้งแก้ม (Mouth Swab) การดิงผมเพื่อนำรากผมไปตรวจสอบ เป็นต้น

2) ควรให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจ สามารถสั่งการให้ผู้กระทำความผิดจัดเก็บ ดีเอ็นเอของตนเองหรือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ จัดเก็บดีเอ็นเอให้โดยไม่ต้องรับความช่วยเหลือจากแพทย์นิติเวชและอาจใช้กำลังในการจัดเก็บ หากมีความจำเป็น เช่น จัดเก็บจากการขูดเยื่อ ในปากหรือการดิงผมเพื่อนำรากผมไปตรวจสอบ เป็นต้น

3) อัยการสูงสุดอาจใช้อำนาจหรือ มอบหมายเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการจัดเก็บ ดีเอ็นเอจาก (1) บุคคลที่อยู่ในขั้นตอนก่อนที่ศาล มีคำพิพากษา ได้แก่ บุคคลผู้ถูกจับ ผู้ที่กำลัง

ถูกดำเนินคดี (2) ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่าได้ กระทำความผิด (3) บุคคลที่อยู่ในขั้นตอน หลังศาลมีคำพิพากษา และ (4) บุคคลซึ่งไม่ใช่ พลเมืองของประเทศแต่ถูกควบคุมตัวภายใต้ อำนาจของประเทศ

4) อธิบดีกรมราชทัณฑ์อาจใช้อำนาจ หรือมอบหมายเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการจัดเก็บ ดีเอ็นเอจากบุคคลที่ถูกศาลพิพากษาหรือเคยถูก ศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิด

5) หน่วยงานคุมประพฤติอาจใช้อำนาจ หรือมอบหมายเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการจัดเก็บ ดีเอ็นเอจากบุคคลผู้กระทำความผิดที่ได้รับ การปล่อยตัวชั่วคราวเป็นผู้พ้นโทษโดยมีเงื่อนไข หรือถูกทำทัณฑ์บนไว้ หรือเป็นผู้ที่อยู่ในระหว่าง คุมประพฤติ

ทั้งนี้ การให้อำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอแก่ เจ้าหน้าที่รัฐควรกระทำอย่างรอบคอบรัดกุม คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล โดยควรมี เหตุผลในการจัดเก็บมีการบันทึกรายละเอียด การจัดเก็บ และควรมีการบันทึกเป็นหลักฐาน ขณะทำการจัดเก็บดีเอ็นเอทุกครั้ง

5.2 ข้อเสนอแนะด้านหลักเกณฑ์การจัดเก็บ ดีเอ็นเอ

หลักเกณฑ์การจัดเก็บดีเอ็นเอมีปัญหา ด้าน สิทธิมนุษยชนเข้ามาเกี่ยวข้อง เนื่องจากการ จัดเก็บดีเอ็นเอจากเนื้อตัวร่างกายย่อมกระทบ ถึงสิทธิความส่วนตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากมองว่าการจัดเก็บดีเอ็นเอจากเนื้อตัว ร่างกายของบุคคลเพียงเล็กน้อยเป็นเรื่องที่ กระทบกับสิทธิเสรีภาพของบุคคลมากกว่า ประโยชน์ของรัฐ การกำหนดหลักเกณฑ์การจัดเก็บ ดีเอ็นเอย่อมมีข้อจำกัดมากมายเป็นอุปสรรค ต่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ คดีอาญา จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ควรแบ่งฐานความผิดในการจัดเก็บดีเอ็นเอออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ความผิดร้ายแรงและความผิดทั่วไป โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐในระดับต่าง ๆ สามารถสั่งการและจัดเก็บได้เองตามความเหมาะสมกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ

2) ควรขยายอำนาจการจัดเก็บดีเอ็นเอไปยังบุคคลที่ถูกจัดเก็บดีเอ็นเอไม่เฉพาะแต่ผู้กระทำความผิด แต่สามารถจัดเก็บจากบุคคลที่ถูกสงสัยว่ากระทำความผิด เช่น ผู้ถูกจับผู้ต้องสงสัย ผู้ถูกกล่าวหา ฯลฯ และแม้ภายหลังจะไม่ไปผู้กระทำความผิดก็ตาม จึงทำให้บุคคลดังกล่าวได้เข้าสู่กระบวนการพิสูจน์ความจริงตามหลักนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นธรรมกับทุกฝ่าย เพราะบุคคลที่ถูกจัดเก็บดีเอ็นเอไม่จำกัดเฉพาะแต่ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายหรือถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอีกต่อไป

3) ควรกำหนดเงื่อนไขการจัดเก็บดีเอ็นเอตามวิธีการจัดเก็บทางวิทยาศาสตร์ตามหลักมาตรฐานสากล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสั่งการให้ผู้กระทำความผิดจัดเก็บดีเอ็นเอของตนเองหรือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดเก็บดีเอ็นเอเองได้ ไม่จำกัดเฉพาะแต่แพทย์นิติเวชหรือผู้เชี่ยวชาญเท่านั้นที่สามารถกระทำการจัดเก็บ ซึ่งทำให้มีความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดงบประมาณ หรือบุคลากร ฯลฯ ลดอุปสรรคและความล่าช้าในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

4) ควรให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐสั่งการให้ผู้กระทำความผิดจัดเก็บดีเอ็นเอของตนเองหรือให้บังคับจัดเก็บดีเอ็นเอจากบุคคลผู้ถูกจับก่อนศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดอาญา เพราะเป็นการช่วยป้องกันปัญหาอาชญากรรม

โดยทำให้เกิดความมั่นใจว่ารัฐบาลจะไม่จำเป็นต้องรอให้เกิดอาชญากรรมขึ้นซ้ำอีกครั้งซึ่งเป็นการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐบังคับจัดเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายของผู้ถูกจับเป็นการค้นที่สมเหตุสมผลและไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของบุคคลที่ได้รับการรับรองคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

5) ควรให้ผู้กระทำความผิดจัดเก็บดีเอ็นเอของตนเองหรือให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐดำเนินการจัดเก็บดีเอ็นเอจากร่างกายของบุคคลเป็นการใช้อำนาจล่วงล้ำเข้าไปกระทบสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของบุคคลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น การดึงเส้นผม การเก็บเนื้อเยื่อจากกระพุ้งแก้ม ฯลฯ เพื่อนำเข้าสู่ฐานข้อมูลประวัติอาชญากรเทียบได้กับการจัดเก็บลายพิมพ์นิ้วมือ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับประโยชน์ของรัฐในการรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยของประเทศและการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้วประโยชน์ของรัฐย่อมมีน้ำหนักมากกว่าการจัดเก็บดีเอ็นเอซึ่งถูกมองว่าเป็นเรื่องที่กระทบกับสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของบุคคลเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ทั้งนี้ ในการจัดเก็บดีเอ็นเอควรคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล โดยมีหลักเกณฑ์ที่รอบคอบรัดกุมไม่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และควรมีการบันทึกวิดีโอเป็นหลักฐานขณะทำการจัดเก็บดีเอ็นเอทุกครั้ง

5.3 ข้อเสนอแนะด้านการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ

สำหรับประเทศไทยควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังในการจัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูลด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ทัดเทียมกับ

นานาอารยประเทศ โดยการจัดสรรงบประมาณ บุคลากร สถานที่ หน่วยงาน ฯลฯ ให้เพียงพอต่อการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จภายใต้กรอบเวลาที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดในการจัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูลมาใช้เพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมต่อไป

1) ควรมีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติที่ตราขึ้นเป็นการเฉพาะสำหรับการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา โดยมีหน่วยงานระดับกระทรวงเป็นหน่วยงานหลักที่เป็นศูนย์กลางในการควบคุมดูแลฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ ทั้งนี้ ฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติของประเทศอังกฤษอยู่ในการควบคุมของคณะกรรมการทางยุทธศาสตร์ของฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ ภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย และมีจัดตั้งห้องปฏิบัติการนิติวิทยาศาสตร์ Genetics Laboratory of the Institute of Forensic Sciences เพื่อเป็นหน่วยหลักในการปฏิบัติการวิเคราะห์ดีเอ็นเออย่างไรก็ตาม ควรมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามกฎหมายหลายหน่วยงานทำงานร่วมกัน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โรงพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข หรือโรงพยาบาลเอกชนที่มีความพร้อม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักงานอัยการสูงสุด หรือสภานายความ ฯลฯ เพื่อให้สิทธิแก่ประชาชนผู้เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้เสีย ในคดี หรือผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ทำการสืบค้นข้อมูลเพื่อการพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คดีอาญา

2) ควรจำแนกกระยะการจัดเก็บและการทำลายข้อมูลดีเอ็นเอออกเป็นหลายกลุ่มด้วยเงื่อนไขที่แตกต่างกัน เช่น การจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้บริสุทธิ์ ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิด ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดในคดีความผิดลหุโทษโดยกระทำความผิดครั้งแรก และเยาวชนกระทำความผิดซึ่งศาลพิพากษาจำคุก ผู้ที่ต้องคำพิพากษาว่าไม่ได้กระทำความผิดให้จัดเก็บรูปแบบดีเอ็นเอไว้ได้เฉพาะในกรณีกระทำความผิดร้ายแรง รวมถึงผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกจับกุมในคดีความผิดร้ายแรง โดยนำหลักการให้ความยินยอมมาใช้เป็นเงื่อนไขในการจัดเก็บสำหรับการจัดเก็บดีเอ็นเอจากผู้บริสุทธิ์ ทั้งนี้ ควรพิจารณาการเก็บรักษาข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเอไว้ในระบบฐานข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติโดยมิได้มีกำหนดระยะเวลาเพื่อประกันคุณภาพของข้อมูล รวมถึงกรณีที่มีการขอตรวจพิสูจน์ซ้ำเพื่อยืนยันการจับคู่กับแฟ้มข้อมูลลายพิมพ์ดีเอ็นเออื่น ๆ

3) ควรนำหลักการให้ความยินยอมมาใช้ในการจัดเก็บดีเอ็นเออย่างไม่มีกำหนดเวลากับบุคคลผู้กระทำความผิด ผู้ที่พ้นจากการกระทำความผิดแล้ว บุคคลที่ถูกยกเลิกการดำเนินคดี ผู้ที่ต้องขอข้อหาหรือถูกจับกุมในข้อหาละเมิด หรือผู้บริสุทธิ์ เพื่อประโยชน์ในการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถนำมาตรวจเปรียบเทียบ หากมีการกระทำความผิดขึ้นใหม่ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

4) ควรแบ่งฐานข้อมูลดีเอ็นเอออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนท้องถิ่น ส่วนภูมิภาค และส่วนกลาง โดยฐานข้อมูลแต่ละส่วนควรมีห้องจัดเก็บหรือห้องปฏิบัติการเพื่อส่งสิ่งส่งตรวจ

ที่จัดเก็บได้หรือข้อมูลที่จัดเก็บได้ไปยังหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดูแลจัดทำแฟ้มข้อมูลดีเอ็นเอและแลกเปลี่ยนข้อมูลดีเอ็นเอระหว่างกันเพื่อส่งต่อข้อมูลไปยังฐานข้อมูลในระดับอื่นต่อไป ทำให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกันอย่างเป็นระบบซึ่งประกอบด้วยดัชนีข้อมูลเพื่อการสืบค้นที่หลากหลาย

5) ควรจัดเก็บดีเอ็นเอสู่ฐานข้อมูลโดยจำแนกเป็นดัชนีข้อมูลเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นและวิเคราะห์ จับคู่ดีเอ็นเอกับคดีอาชญากรรม โดยศึกษาจากการจัดทำดัชนีข้อมูลของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือสาธารณรัฐประชาชนจีน

6) ควรกำหนดขอบเขตการใช้ฐานข้อมูลดีเอ็นเอให้มีความชัดเจน โดยออกกฎหมายให้อำนาจการเก็บข้อมูลดีเอ็นเอจากผู้ถูกจับในความผิดต่อรัฐ โดยมีข้อแนะนำเกี่ยวกับการใช้ดีเอ็นเอในกระบวนการยุติธรรม คือ การใช้ฐานข้อมูลดีเอ็นเอควรจะใช้ในกรณีการสืบหาพฤติกรรมกระทำผิดที่คล้ายกันของผู้ต้องสงสัย กรณีชุดตรวจสำเร็จรูปในการเก็บพยานหลักฐานเกี่ยวกับการทำร้ายทางเพศ ควรได้มาตรฐาน และควรมีองค์การที่เป็นมาตรฐานแห่งชาติที่เชื่อถือได้ สำหรับห้องปฏิบัติการทางนิติวิทยาศาสตร์

7) ควรพิจารณาการจัดทำข้อมูลดีเอ็นเอแห่งชาติ เพื่อการจัดเก็บข้อมูลดีเอ็นเอส่วนบุคคลสำหรับประชาชนไทยทุกคนเช่นเดียวกันกับการมีบัตรประชาชน และตั้งหลักเกณฑ์การเข้าถึงข้อมูลหรือการสืบค้นไว้ในระดับต่าง ๆ โดยคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลเทียบกับประโยชน์ของรัฐในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของสาธารณะ

ทั้งนี้ ในการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอควรมีกฎหมายที่กำหนดให้มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานซึ่งภาพเคลื่อนไหวในทุกขั้นตอนของการนำดีเอ็นเอเข้าสู่ฐานข้อมูล นับตั้งแต่ขั้นตอนการจัดเก็บ การส่งสิ่งส่งตรวจไปยังห้องปฏิบัติการ การส่งข้อมูลไปยังฐานข้อมูลดีเอ็นเอ การเก็บรักษา การทำลาย ฯลฯ ตลอดจนการให้มีบันทึกเอกสารความยินยอมให้จัดเก็บดีเอ็นเอประกอบไว้ในฐานข้อมูลดีเอ็นเอส่วนบุคคล โดยจัดให้มีหน่วยงานเพื่อการตรวจสอบห่วงโซ่การครอบครองข้อมูลดีเอ็นเอไว้เป็นการเฉพาะกรณีหากมีข้อโต้แย้งในคดีเกี่ยวกับความถูกต้องเที่ยงตรงของข้อมูลดีเอ็นเอส่วนบุคคล

5.4 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการจัดเก็บดีเอ็นเอจากเนื้อตัวร่างกายย่อมกระทบถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การใช้อำนาจเข้าปกักขังถึงสิทธิในเนื้อตัวร่างกายอันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลและล่อแหลมต่อการปฏิบัติไม่เหมาะสมแก่ผู้ต้องหา แต่ก็จำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อประสิทธิผลในการควบคุมอาชญากรรมจึงมีการกำหนดให้พนักงานสอบสวนกระทำได้เท่าที่จำเป็นและสมควรเพื่อให้กระทบสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของผู้ต้องหาให้น้อยที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ จึงมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรศึกษาการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอของประชากรจากต่างประเทศในแง่มุมอื่น ๆ นอกเหนือจากการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอของอาชญากรเพื่อการพิสูจน์หลักฐานในคดีอาญาทั้งในประเด็นกฎหมาย อำนาจจัดเก็บ หลักเกณฑ์

การจัดเก็บ หลักสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล และ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการจัดทำฐานข้อมูล ดีเอ็นเอประชากร

2) ควรศึกษาความคิดเห็น ทศนคติ และ ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับการจัดเก็บดีเอ็นเอ ทั้งแบบรูก้ำ และ ไม่รูก้ำสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย จากประชากรผู้อาจถูกจัดเก็บโดยตรงว่า ให้ความยินยอมหรือไม่ยินยอมเพราะเหตุใด เปรียบเทียบกับหลักสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของบุคคลและความจำเป็นที่ต้องใช้พยาน หลักฐานทางวิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริง เพื่อประสิทธิผลในการควบคุมอาชญากรรม จากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักที่ว่า “กระทำได้เท่าที่จำเป็นและสมควรเพื่อให้ กระทบสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของผู้ต้องหา ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้” มีกฎหมาย หรือหลักเกณฑ์มาตรฐานในการพิจารณา เพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้องสมควรอย่างไร

3) ควรศึกษาการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ของอาชญากรเพื่อการสืบค้นข้อมูลในลักษณะ ประวัติอาชญากร ทั้งในประเด็นกฎหมาย การมอบอำนาจจัดเก็บดีเอ็นเอให้แก่พนักงาน สอบสวนหรือสามารถสั่งการให้ผู้ถูกจับกุม จัดเก็บด้วยตนเองจำแนกตามวิธีการจัดเก็บ และการสืบค้นข้อมูลดีเอ็นเอจากประวัติ อาชญากรต่างประเทศ

4) ควรศึกษาการจัดทำดัชนีข้อมูล ดีเอ็นเอของประชากรจากประเทศต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูลที่มีความจำเป็น ทั้งเพื่อประโยชน์ในงานยุติธรรมหรืองานบริการ สาธารณะที่เหมาะสมกับประเทศไทย เช่น การติดตามคนหาย การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล การพิสูจน์ความ สัมพันธ์ในครอบครัว การทำ

บัตรประชาชน การพิสูจน์หลักฐานในคดีต่าง ๆ ฯลฯ

5) ควรศึกษาการให้อำนาจประชากร สามารถจัดเก็บดีเอ็นเอด้วยตนเองตามหลัก มาตรฐานสากลเพื่อการจัดทำฐานข้อมูลดีเอ็นเอ ของประชากร

■ บรรณานุกรม

- Criminal Records Division, Royal Thai Police. (2022). *Agency structure*. Accessible from <https://criminal.police.go.th/structuralunit.php>.
- Ploypailin Bunthawatchak. (2015). Collection and use of offender DNA in the United States: A case study for Thailand. *Ramkhamhaeng Journal Forensic Science Edition*, 4,(2), 17-31.
- Ratchanee Taeng-on. (2016). Legal measures for developing the national DNA database and privacy rights: guidelines for enacting laws for enforcement in Thailand. *Journal of Politics, Administration, and Law*, 9,(2),579-611.
- Ratchanee Taeng-on. (2019). Criminal justice process and national DNA database: experiences of EU member countries. *Journal of Politics, Administration, and Law*, 8,(1),459-476.
- Riccardo Sabatini. (2022). *How to read the genome and build a human being*. Accessible from https://www.ted.com/talks/riccardo_sabatini_how_to_read_

- the_genome_and_build_a_human_being?language=en
- Salisa Phrommakrit. (2022). Storing DNA substances for import into a database: Studying human rights issues. *Academic Journal of Criminology and Forensic Science*, 38.
- Sompong Techasomboon. (2022). Forensic science and the promotion of justice. Accessible from http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2560-2561
- Tassanee Kamkhaman. (2022). *Protection of personal rights and freedoms: Study of the case of DNA evidence storage*. Accessible from <https://tdc.thailis.or.th/tdc>.
- Thai PBS. (2022). *Unraveling the Koh Tao Case*. Accessible from <https://www.youtube.com/watch?v=g9UMdDBreWQ&t=2340s>.
- Wariya Thongpagde. (2022). Development of forensic evidence systems in criminal cases, criminal justice. (Doctor of Philosophy Thesis, Forensic Science Department Faculty of Science Silpakorn University).
- Wipu Wimonset. (2020). *Genetic Material Database and the necessity of creating a genetic material database in Thailand*. (Doctor of Philosophy Thesis, Forensic Science Department Faculty of Science Silpakorn University).
- WR Webster Jr. (2000). DNA database statutes & privacy in the information age. *Health Matrix: The Journal of Law Medicine*, 10,(1),119.

